

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

Форма навчання: очна (денна)

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему «Економічні санкції як інструмент протекціонізму в системі
міжнародних фінансових відносин»

(назва теми)

здобувача Літвінчук Катерини Ігорівни

(ПІБ, підпис)



Науковий керівник: к.е.н., Лавріненко Олена Валеріївна

(науковий ступінь, учене звання, ПІБ)

(підпис)

**Робота допущена до захисту перед екзаменаційною
комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)**

Завідувач кафедри: д.е.н., професор Мозговий О.М.

(підпис)

Київ 2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ.....	6
1.1 Поняття та сутність міжнародних економічних санкцій.....	6
1.2 Ефективність міжнародних економічних санкцій.....	14
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ НА СВІТОВИЙ ПОРЯДОК.....	21
2.1 Фінансові санкції в сучасних міжнародних відносинах.....	21
2.2 Порівняльна характеристика впливу міжнародних санкцій на економіки країн світу	52
2.3 Роль фінансових санкцій на економіку Росії.....	58
ВИСНОВКИ.....	67
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	69
ДОДАТКИ.....	74

ВСТУП

Актуальність теми.

У сучасному світі міжнародні фінансові відносини набувають все більшої складності та значущості в контексті глобального економічного ландшафту. Різноманітні економічні інструменти використовуються країнами для досягнення своїх стратегічних цілей, одним із яких є протекціонізм - політика захисту власних економічних інтересів через впровадження обмежень на міжнародну торгівлю та фінансові операції.

Економічні санкції, своєю чергою, стали одним із ключових інструментів протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин. Вони можуть використовуватися для тиску на інші країни, впливу на їхню політику або спрямовані на вирішення конкретних конфліктів та ризиків. Водночас ефективність та наслідки застосування економічних санкцій є предметом широкої дискусії серед економістів, політиків та дослідників.

Сучасний світ характеризується зростаючою напруженістю у міжнародних відносинах, що підкреслює важливість розуміння ролі економічних санкцій як інструменту протекціонізму. Геополітичні конфлікти, торговельні війни, глобальна нестабільність та економічна залежність підкреслюють актуальність дослідження цієї теми. Введення економічних санкцій може мати серйозний вплив на економіку країн і на глобальний фінансовий порядок. Таким чином, розуміння механізмів та наслідків застосування санкцій стає критично важливим для прогнозування міжнародних відносин та їхнього впливу на світову економіку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Постійна присутність теми санкцій у міжнародних економічних відносинах підкреслює важливість відповідних досліджень. Ці роботи виконані як вітчизняними, так і закордонними науковцями та практиками, серед яких можна назвати М. Голліарда, А. М. Грачову, Г. Ц. Гуфбауера, К. А. Еліота, Ц. А. Ель-Ашкера, Д.

Ф. Кононенка, Г. Лаурілу, І. І. Лукашука, Т. Мейдіса, Б. Оегга, Я. Ришку, П. Рудольфа, Д. Д. Скотта, І. Ф. Суханову, В. Сушову-Сальмінен, В. К. Шайдулліну, Г. Шнайдера та М. Ц. Штайнеггера. Варто зазначити, що тема економічних санкцій ширше представлена в дослідженнях іноземних науковців, що може пояснюватися їхнім важливим місцем серед інструментів зовнішньоекономічної політики та економічної дипломатії. Більшість цих досліджень зосереджені на правових аспектах регулювання, застосування та контролю санкцій, проте їх економічна сутність знову ж таки залишається поза увагою дослідників, не враховуючи їхньої адаптації до сучасних викликів у міжнародних економічних відносинах.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз ефективності використання економічних санкцій як інструменту протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин.

З огляду на мету постають наступні *завдання*:

- провести аналіз поняття та сутності міжнародних економічних санкцій з урахуванням їхнього історичного розвитку та сучасних тенденцій;
- дослідити ефективність міжнародних економічних санкцій з урахуванням різноманітності форм застосування та контекстуальних особливостей конкретних ситуацій;
- проаналізувати вплив міжнародних фінансових санкцій на світовий порядок з урахуванням їхньої ролі у міжнародних відносинах та взаємозв'язку з геополітичними та економічними чинниками;
- вивчити роль фінансових санкцій у сучасних міжнародних відносинах, зокрема їхній вплив на фінансові ринки, міжнародну торгівлю та фінансову стабільність;
- порівняти вплив міжнародних фінансових санкцій на економіки країн світу з метою визначення варіативності реакції різних держав на санкційний тиск та визначення найбільш ефективних стратегій управління таким тиском.

Об'єктом дослідження є економічні санкції як засіб впливу на

зовнішньоекономічну діяльність країн та їх міжнародні фінансові відносини.

Предметом дослідження є механізми застосування економічних санкцій у контексті протекціонізму та їх вплив на міжнародні фінансові відносини.

Методи дослідження включають аналіз літературних джерел, статистичний аналіз даних про економічні показники країн, аналіз проведених санкцій.

Теоретична значущість отриманих результатів полягає у розширенні теоретичного розуміння ролі економічних санкцій у міжнародних фінансових відносинах та протекціоністських стратегіях країн.

Методична значущість полягає у розробці рекомендацій щодо оптимального використання економічних санкцій для захисту власних економічних інтересів країни.

Практична значущість виявляється у можливості покращення стратегій зовнішньої політики та торгівлі країни на основі отриманих результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є академічні статті, законодавство щодо економічних санкцій, звіти міжнародних організацій та веб-ресурси, що спеціалізуються на аналізі міжнародних фінансів та політики.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ САНКЦІЙ

1.1 Поняття та сутність міжнародних економічних санкцій

Сучасний світ зіштовхується з численними викликами, пов'язаними з агресією окремих країн, яка порушує міжнародний порядок та загрожує миру та безпеці. У таких ситуаціях міжнародні спільноти шукають ефективні засоби для стримування агресорів і забезпечення відновлення стабільності. Одним із найефективніших інструментів, який використовується для цієї мети, є санкції, тобто персональні спеціальні економічні та інші обмежувальні заходи.

Визначення економічних та фінансових санкцій відомими вченими підкреслює їхню роль у міжнародній політиці та економіці. Зокрема, Роберт А.Пейп у своїй статті “Why Economic Sanctions Do Not Work” визначає економічні санкції як “наміри використання економічного тиску для зміни політичної поведінки іншої держави або її уряду”. Ліза Мартін у своїй роботі “Coercive Cooperation: Explaining Multilateral Economic Sanctions” описує економічні санкції як “координацію обмежувальних заходів між державами з метою примушення змін у політиці або поведінці цільової держави”. Гері Клайд Хаффбауер, старший науковий співробітник Peterson Institute for International Economics (Інститут міжнародної економіки Петерсона) зазначає, що “фінансові санкції - це заходи, спрямовані на заморожування активів, обмеження доступу до фінансових ринків і послуг з метою тиску на уряди, організації або осіб для зміни їхньої політики або поведінки”.

Санкції можуть бути спрямованими на країни, на сектори економіки, або певний вид діяльності (секторальні санкції), чи на окремих осіб: юридичних, фізичних, включаючи політичних лідерів, чиновників,

бізнесменів тощо (персональні, особисті, індивідуальні санкції).

Санкції є інструментом, що використовується країнами, або міжнародними організаціями для політичного та економічного тиску на інших суб'єктів у зв'язку з певними діями чи політикою, які вони вважають неприйнятними, чи незаконними. Питання введення міжнародних економічних санкцій є ключовим у санкційному режимі, оскільки підтримка світового миру та безпеки сильно залежить від загального розуміння їх легітимності. Відсутність такого розуміння може підірвати міжнародний правопорядок. Тому приймаючи рішення про введення економічних санкцій, необхідно перш за все враховувати їх сприяння підтримці світового миру та безпеки та їхню легітимність згідно з положеннями Статуту Організації Об'єднаних Націй та іншими нормами міжнародного права. Сучасний розвиток міжнародних відносин ставить перед світовою спільнотою завдання забезпечити верховенство права в міжнародних справах.

Глава VII Статуту ООН описує різноманітні види санкцій, які Рада Безпеки ООН може застосовувати з метою підтримки або відновлення міжнародного миру й безпеки. Ці санкції можуть включати зупинення або обмеження економічних відносин, а також припинення зв'язків у сфері транспорту (залізничних, морських, повітряних), поштових, телеграфних, радіо та інших засобів сполучення, а також припинення дипломатичних відносин. У разі, якщо ці заходи вважаються недостатніми або вже неефективними, Рада Безпеки має право вживати додаткові заходи за допомогою військових сил, які можуть включати демонстрації, блокаду та інші військові операції. Важливо враховувати, що цей перелік санкцій не є вичерпним, і можуть з'являтися нові специфічні види санкцій залежно від ситуації в міжнародному товаристві.

Згідно зі статтею 41 Глави VII Статуту ООН, економічні санкції охоплюють повне або часткове припинення економічних зв'язків. Аналіз практики використання таких заходів Радою Безпеки ООН показує, що це

може включати різноманітні форми, такі як ембарго, бойкот, економічну блокаду, замороження фінансових ресурсів, в тому числі коштів, отриманих від майна, що перебуває під контролем суб'єкта санкцій, заборону капіталовкладень в його економіку та надання будь-якої фінансової, матеріальної, технічної та іншої допомоги.



Рис. 1.1. - Основні санкції ООН/Західних країн

Джерело: [41]

Основні цілі застосування санкцій включають:

Політичний тиск: Однією з ключових ролей санкцій є створення тиску на країни, які порушують міжнародне право чи здійснюють дії, які спричиняють занепокоєння міжнародній спільноті. Санкції можуть використовуватися для зміни політичних дій чи рішень держав. Такі санкції можуть включати заборону на ввезення/вивезення товарів, заморожування активів, обмеження фінансових операцій та відмову від відносин на рівні дипломатії. Цей тип

санкцій спрямований на те, щоб змусити країну виконати конкретні вимоги міжнародної спільноти, спонукати країни чи організації до зміни їхньої поведінки або політичних курсів.

Покарання: Санкції можуть застосовуватися як покарання за неприйнятні дії або порушення прав людини. Це може бути реакцією на дії, які суперечать міжнародному праву чи загрожують стабільності та безпеці.

Захист національних інтересів: Держави можуть використовувати санкції для захисту своїх економічних, політичних або територіальних інтересів. Це може включати захист власних компаній від недоброзичливої конкуренції чи відновлення порушених договорів.

Підтримка демократії та прав людини: Санкції можуть бути застосовані з метою сприяння демократії, захисту прав людини та створення умов для покращення гуманітарної ситуації.

Вплив на геополітичний баланс: Деякі санкції можуть використовуватися для підтримки геополітичних інтересів, таких як зміцнення союзників, послаблення конкурентів або створення сприятливого геополітичного середовища.

Запобігання поширенню зброї масового знищення та фінансування тероризму: Санкції можуть бути застосовані для запобігання поширенню ядерної, хімічної та біологічної зброї шляхом обмеження доступу до технологій та ресурсів.

Санкції можуть бути різних видів:

Фінансові санкції: Заборона доступу до фінансових ресурсів, блокування банківських рахунків, заборона торгівлі цінними паперами тощо.

Економічні санкції: Обмеження торгівлі товарами та послугами, запобігання інвестиціям, заборона вивезення товарів.

Торговельні санкції: Заборона на покупку чи продаж товарів між країнами.

Дипломатичні санкції: Виведення дипломатичних представників, обмеження дипломатичних відносин.

Технологічні санкції: Заборона передавати технології, знання, патенти.

Особисті санкції: Обмеження руху та діяльності конкретних осіб, заморожування їх майна, відмова в візах.

Санкції в сфері транспорту та торгівлі: Заборона польотів, транзиту товарів через територію.

Екологічні санкції: Обмеження використання природних ресурсів, заборона видобутку тощо.

Соціокультурні санкції: Заборона культурних обмінів, спортивних подій, академічних обмінів тощо.

Заборони на ввезення або вивезення: Обмеження ввезення чи вивезення певних товарів, чи послуг.

Економічні санкції, які передбачені Статутом ООН, відрізняються від інших примусових заходів тим, що їх основна мета - досягнення певних цілей шляхом впливу на економіку суб'єкта санкцій. Цей вплив може бути загальним, наприклад, через введення економічної блокади, або спрямованим, обмежуючи розвиток певних галузей виробництва, економічної інфраструктури, товарообігу або інвестиційного режиму. Попри політичний мотив застосування таких санкцій для забезпечення міжнародного миру й безпеки, їх спосіб застосування є економічним.

Згідно з міжнародною доктриною та практикою, міжнародні економічні санкції розглядаються як обставини, які можуть виключити відповідальність суб'єктів міжнародного права за їх застосування. Це стосується навіть випадків, коли застосування санкцій може порушити міжнародні зобов'язання та завдати шкоди державі-правопорушнику. Правомірність застосування санкцій зумовлена статтею 103 Статуту Організації Об'єднаних Націй (ООН), яка встановлює пріоритетність зобов'язань за Статутом перед будь-якими іншими договорами. Рішення Ради Безпеки ООН про введення економічних санкцій ґрунтуються на статтях 41 та 42 Статуту, згідно з якими Рада може вимагати застосування таких заходів від членів ООН. Члени ООН

зобов'язуються підкорятися цим рішенням та виконувати їх відповідно до статті 25 Статуту ООН. Застосування міжнародних економічних санкцій не повинно порушувати такі обов'язки, як утримання від загрози або застосування сили, зазначені у Статуті ООН, захист основних прав людини та виконання інших зобов'язань відповідно до норм міжнародного права. Статут ООН, що забезпечує законність поведінки держав-членів, встановлює чіткі обмеження для використання примусу. Згідно з ним, держави-члени не мають права застосовувати чи загрожувати застосуванням сили одна проти одної, за винятком випадків самооборони відповідно до статті 51 Статуту ООН та заходів, затверджених Радою Безпеки ООН для збереження або відновлення міжнародного миру та безпеки згідно зі статтями 41 і 42 глави VII Статуту ООН.

Легітимність застосування економічних санкцій прямо залежить від того, наскільки чітко та в межах своїх повноважень діють суб'єкти, що приймають рішення про їх введення. Ці суб'єкти повинні діяти відповідно до норм міжнародного права та встановлених статутів. Проблема легітимності напряду пов'язана з питаннями компетенції щодо застосування санкцій.

Головне повноваження Ради Безпеки ООН полягає у розв'язанні питань, пов'язаних з застосуванням збройних сил, у той час, як Генеральна Асамблея ООН відповідальна за прийняття резолюцій щодо позбавлення права голосу. Ці дві організації взаємодоповнюють одна одну у сфері санкційних повноважень, але головна відповідальність за збереження міжнародного миру і безпеки покладена на Раду Безпеки ООН. Рішення Ради є обов'язковими для виконання всіма державами-членами ООН. Рада може визначити наявність загрози миру і безпеки та рекомендувати або вирішувати про заходи, які слід прийняти для їх збереження або відновлення.

У зв'язку зі зростанням глобалізації, в сучасному світі загроза для однієї держави часто стає загрозою для всіх. Людство стикається з новими, непередбачуваними загрозами, такими як тероризм, який представляє

універсальну загрозу як для держав-членів ООН, так і для самої Організації. Відзначається необхідність розробки стратегії боротьби з тероризмом, яка б враховувала права людини та законність, і яка містила б в собі як примусові заходи, коли це необхідно, так і створення нових інструментів для національної боротьби з цією загрозою. Таким чином, рушійною силою реформ повинні бути потреби реального світу, з орієнтацією на те, як зміна може розв'язати проблему, що виникає внаслідок загрози для міжнародного миру й безпеки.

У випадку, коли дії держави становлять загрозу миру, порушують його або є актом агресії, і при цьому суперечать статуту міжнародної організації, ця держава може застосувати економічні санкції самостійно, якщо це не передбачено статутом, узгоджуючи їх з діями ООН, а також, керуючись головними цілями ООН у випадках, коли органи ООН не приймають примусові заходи стосовно такої держави. Статут ООН наголошує на потребі спільного функціонування ООН та системи міжнародних організацій, включаючи регіональні організації колективної безпеки. Досягти ефективного використання санкцій для стримування агресії та забезпечення миру та безпеки у світі можна лише через спільні зусилля міжнародної спільноти, тому останнім часом спостерігається тенденція до широкого використання економічних санкцій регіональними та спеціалізованими міжнародними організаціями. Це демонструє діяльність Європейського Союзу, який приймає рішення про введення економічних санкцій у відповідь на порушення державами правил світового правопорядку. Зокрема, держави та міжнародні організації можуть ухвалювати рішення про введення санкційних списків - це переліки фізичних осіб, організацій, підприємств чи країн, що підлягають визначеним обмеженням або заборонам.

На даний період найвпливовішими є такі санкційні списки:

Список OFAC (США): Список, створений Управлінням з контролю за активами іноземних осіб (OFAC) США.

Список ЄС: Європейський Союз також має свій список осіб та організацій, на які накладені обмеження, що включають заморожування активів та інші обмеження. Цей список є обов'язковим для виконання усіма країнами, які є членами ЄС.

Список ООН: Список Організації Об'єднаних Націй є обов'язковими для її країн-учасниць.

Список Великої Британії: Велика Британія видає санкції через своє Міністерство закордонних справ і Спільного аналітичного центру з контролю за санкціями.

Список Австралії: Австралія також має свої санкційні списки, які використовуються для введення обмежень щодо зовнішньоекономічної діяльності.

Список Канади.

Питання ефективності економічних санкцій, що вводяться Радою Безпеки ООН, стає все більш актуальним у зв'язку зі зростанням їх кількості та важливості в контексті міжнародних санкцій. Дослідження ефективності стає необхідним, і основним критерієм її оцінки є співвідношення між реальними результатами та метою, для якої вони були застосовані. Цей підхід отримує все більше визнання в рамках ООН, де ефективність санкцій прямо пов'язується з їх впливом на виконання резолюцій Ради Безпеки ООН. Проте, спостерігається негативна тенденція до низької оцінки санкційних режимів, що породжує сумніви у відносності самого інструменту міжнародних санкцій. Це спонукає до досліджень альтернативних механізмів впливу на правопорушників.

1.2 Ефективність міжнародних економічних санкцій

Економічні санкції, які призводять до повного або часткового припинення економічних зв'язків, у сучасних умовах глибокої міжнародної взаємозалежності можуть завдати значної шкоди не лише країні, що стала об'єктом санкцій, але й державам, які долучилися до санкційних заходів. Ці збитки включають як прямі фінансові втрати, так і втрату можливості відновлення економічних відносин із санкціонованою країною. У цьому контексті перед міжнародною спільнотою стоїть завдання точної оцінки та ефективного врегулювання економічних проблем країн, що постраждали від санкцій.

Оцінка ефективності економічних санкцій найчастіше ґрунтується на тому, наскільки результати відповідають поставленим цілям, для яких санкції були введені. Такий підхід до оцінки ефективності санкцій отримав визнання в Організації Об'єднаних Націй. Зазвичай економічні санкції не досягають своєї мети через недостатнє дотримання державами санкційних норм резолюцій Ради Безпеки ООН, а також через недостатній контроль та нагляд за виконанням санкційних режимів з боку відповідних комітетів Ради Безпеки. Відмова деяких держав брати участь у запровадженні економічних санкцій руйнує їхню загальну та координовану природу, що значно підриває їхню ефективність. Наприклад, у відповідь на розв'язання неспровокованої й невиправданої агресії Росії проти України ЄС та РБ ООН ввели проти держави - агресорки ряд санкцій, спрямованих на підлив економіки російської федерації, що в кінцевому результаті мало вплинути на обмеження фінансування армії. Проте, не всі держави приєдналися до цього процесу. Розірвавши більшість економічних зв'язків з європейськими державами, Росія наростила їх з азійськими країнами та країнами близького сходу, зокрема Китаєм, Індією, ОАЕ, котрі не приєднувались до європейських

санкцій. Також країни пострадянського простору допомагають постачати підсанкційні товари та товари подвійного призначення до країни-агресорки, нівелюючи своїми діями вплив санкцій.

Виконання заходів, які зачіпають економічні інтереси третіх країн у країні, що застосовує санкції, призводить до опозиції та виникає проблеми при їх впровадженні на національному рівні. Часто країни більш схильні пропонувати гуманітарну допомогу постраждалій стороні, збільшувати свої внески в реалізацію програм ООН, але уникати безпосередньої участі у застосуванні санкцій через очікувані економічні втрати. Таким чином, серед головних проблем застосування санкцій є негативні гуманітарні наслідки для цивільного населення та "спеціальні економічні проблеми" для третіх країн, які виникають внаслідок припинення економічних зв'язків з країною, що є об'єктом санкцій. Підвищення ефективності економічних санкцій неможливе без реформування процесу їх введення, здійснення та скасування.

У різних офіційних документах Організації Об'єднаних Націй, таких як засідання Генеральної Асамблеї, Ради Безпеки, Економічної та Соціальної Ради, Спеціального комітету згідно зі Статутом ООН, відзначається, що введення економічних санкцій (згідно з Главою VII Статуту ООН) призводить до специфічних економічних проблем у країнах-одержувачах, і що потрібно посилити зусилля для ефективного розв'язання цих проблем. Щорічно питання про надання допомоги третім країнам, що постраждали від застосування економічних санкцій, включається до порядку денного на засіданнях Генеральної Асамблеї та Економічної та Соціальної Ради.

Згідно зі Статутом ООН, у випадку прийняття Радою Безпеки превентивних або примусових заходів проти певної держави, будь-яка інша держава, яка зазнає економічних труднощів через ці заходи, має право звертатися до Ради Безпеки для консультацій щодо вирішення такої ситуації. Проте, у більшості випадків питання про надання допомоги третім країнам, що постраждали від економічних санкцій, залишається невирішеним.

Певні визначення щодо компенсацій були прийняті лише у випадках, коли застосування санкцій стосувалося інтересів великих держав, як це відбулося, наприклад, у випадку санкцій проти Югославії. Але коли санкції застосовувалися проти африканських країн, питання про компенсацію постраждалим країнам залишалося без вирішення. Дослідники з США, зокрема А. Мак і А. Хан з ООН, вказують, що в таких випадках «вимоги щодо компенсації ігнорувалися багатими державами».

Один з прикладів значних економічних втрат можна знайти в історії СРСР (пізніше Росії), які виникли в результаті участі у впровадженні всепоглинальних економічних санкцій, які були запроваджені Радою Безпеки ООН проти Іраку. Ірак був важливим партнером для СРСР в торговельно-економічній сфері, і були укладені значні контракти на будівництво та обслуговування нафтопромислів на півдні Іраку, а також на будівництво газопроводу та теплової електростанції. Однак, надії деяких російських експертів на те, що втрачені можливості можуть бути компенсовані розвитком економічних відносин з багатими країнами Перської затоки, не справдилися. Після 1991 року близько 70% замовлень в Кувейті було здійснено американськими компаніями. Враховуючи втрати через втрату іракського ринку зброї, втрати від невикористання потенціалу співпраці у нафтовому секторі та можливості в інших сферах торгівлі, загальні втрати оцінюються приблизно у суму 30 мільярдів доларів.

Розв'язання проблеми компенсації економічного збитку, що спричинений участю держав у санкційних режимах, напряму впливає на їхнє дотримання. У резолюції Генеральної Асамблеї ООН "Здійснення положень Статуту ООН щодо надання допомоги третім державам, що постраждали від застосування санкцій", підкреслюється, що надання такої допомоги третім державам сприятиме більш ефективному та всеосяжному підходу міжнародної спільноти до санкцій, введених Радою Безпеки.

Якщо відсутні компенсації, це може створити стимули для держав

обходити режим санкцій, особливо для країн, що межують з об'єктом санкцій. У доповіді Генерального секретаря ООН про роботу Організації зазначається, що в багатьох випадках сусідні країни, які зазнали значних збитків внаслідок виконання санкційного режиму, не отримували підтримки від міжнародної спільноти, що призвело до того, що вони ігнорували численні порушення санкцій.

У відповідь на висхідні вимоги міжнародної спільноти щодо зменшення негативних наслідків економічних санкцій і підвищення їх ефективності, було вжито заходів для розробки більш цілеспрямованих економічних санкцій. У 2001 році Швейцарія та Німеччина спільно звернулися до ООН з ініціативою стосовно застосування таких санкцій. Швейцарія керувала процесом розробки механізмів фінансових санкцій, включаючи встановлення внутрішньодержавного законодавства для їх реалізації, тоді як Німеччина зосередилася на розробці більш ефективних ембарго на постачання зброї. У рамках процесів, які проходили в Інтерлакені та Бонні-Берліні, обговорювалися питання поліпшення націлювання санкцій на конкретних лідерів держав та недержавних структур, що порушують міжнародне право, а також мінімізації негативного впливу на гуманітарну й економічну ситуацію в третіх країнах. Також розглядалася ефективність правових і адміністративних механізмів застосування санкцій на національному рівні.

Рада Безпеки ООН проявила зацікавленість у дослідженнях, проведених у Швеції, з метою підвищення ефективності та цілеспрямованості міжнародних санкцій, підтримавши ініціативу, відому як Стокгольмський процес. Упсальський університет, за дорученням шведського уряду, очолював ці дослідження, які тривали понад рік та залучили офіційних осіб уряду, неурядові організації, Секретаріат ООН, регіональні організації, міжнародні інституції, а також представників наукових та експертних колективів з різних галузей. Результати дослідження були представлені у

роботі під назвою "Забезпечення ефективності адресних санкцій – керівні принципи реалізації альтернатив політики ООН". Деякі висновки цього процесу, що стосуються здійснення цілеспрямованих санкцій, відобразилися у більш жорстких вимогах до подання доповідей, які містяться у резолюції Ради Безпеки 1455 (2003).

В результаті проведених досліджень виникла концепція "цілеспрямованих" або "розумних" санкцій, які спрямовані на максимально адресний вплив безпосередньо на об'єкт санкцій - конкретні особи або політичні групи, які несуть відповідальність за міжнародні правопорушення. Ці санкції мають чіткі цілі, строки введення та критерії скасування режиму. Окрім того, цілеспрямовані економічні санкції розробляються з урахуванням мінімізації негативних наслідків, зокрема гуманітарних. Серед можливих форм здійснення таких санкцій найбільш відповідають ембарго на постачання зброї та заморожування фінансових активів.

Інформація, яка міститься у формах для застосування економічних санкцій, дозволяє точно визначати осіб, відповідальних за порушення міжнародного права, і спрямовувати на них санкції, що допомагає зменшити негативний гуманітарний вплив. Такий підхід також дозволяє уникнути серйозних економічних проблем для третіх країн, що можуть виникнути внаслідок їх участі у режимах санкцій. Наприклад, санкції, запроваджені Радою Безпеки стосовно УНІТА в Анголі та бунтівників у Сьєрра-Леоне та Ліберії, спрямовані на зупинення фінансування конфліктів через незаконну торгівлю алмазами, яка слугувала основним джерелом їх доходів.

Наразі, Рада Безпеки активно використовує потенціал цілеспрямованих економічних санкцій у боротьбі з фінансуванням тероризму. Елементи таких цілеспрямованих санкцій також впроваджені в режими міжнародних економічних санкцій проти рухів "Талібан" і "Аль-Каїда". Ці санкції, які включають заморожування фінансових активів і ембарго на постачання зброї, спрямовані на утруднення отримання грошей, зброї та перетину міжнародних

кордонів для "Талібану", "Аль-Каїди" та їх пов'язаних осіб і організацій.

Варто зазначити, що деякі дослідники вважають, що адресні санкції не завжди ефективні. Особливо малоефективними є санкції проти високопосадовців, оскільки у авторитарних режимах керівники та їх оточення можуть задовольняти свої фінансові потреби коштом внутрішніх доходів. Для них важливіше зберегти свою політичну позицію, ніж піддаватися зовнішньому тиску. Натомість, ефективність санкцій полягає не лише у самій дії санкцій, але і у загальному погіршенні інвестиційного клімату, зменшенні міжнародного співробітництва, ізоляції від світових досягнень та зростанні військових видатків у умовах конфронтації.

За наказом урядів Швейцарії, Німеччини та Швеції у 2006 році Інститут міжнародних досліджень імені Уотсона розробив "Білу книгу" з метою підтримки зусиль ООН у покращенні ефективності адресних санкцій. У цьому документі, який називається "Посилення цілеспрямованих санкцій на основі об'єктивних та чітких процедур", досліджується практика роботи комітетів Ради Безпеки з санкцій та пропонуються рекомендації щодо поліпшення процедур адресного застосування санкцій ООН.

Цілеспрямовані санкції, крім того, що вони використовуються як ефективний інструмент для вирішення конфліктів, також можуть відігравати важливу роль у загальній стратегії превентивної дипломатії. Необхідно враховувати, що для запобігання серйозним міжнародним правопорушенням, таким як міжнародна агресія або геноцид, необхідні відповідні заходи примусу. У таких випадках міжнародні економічні санкції, такі як економічна блокада і повне ембарго, залишаються важливими. Різні форми економічних санкцій повинні доповнювати одна одну. З аналізу практики Ради Безпеки останнім часом видно, що застосування економічних санкцій еволюціонувало від загальних заходів до комбінації цілеспрямованих санкцій, які мають більш адресний характер.

Підсумовуючи вищезазначене, ми дійшли висновку, що санкції є важливим інструментом у сучасній глобальній політиці для стримування агресорів та відновлення стабільності, який використовується для реагування на міжнародні кризи, впливу на країни та забезпечення дотримання міжнародних норм. Їхня роль може бути різною – від тиску на країни до втілення геополітичних стратегій. Важливо розуміти, що санкції можуть мати не лише політичні наслідки, але й серйозний економічний вплив, і їхню ефективність часто визначають складні геополітичні фактори та контекст.

Хоча санкції й мають потенціал для ефективності, їхній успіх залежить від різних факторів, включаючи міжнародну співпрацю та цілеспрямоване впровадження. Оскільки світова спільнота продовжує боротися з проблемами та етичними дилемами, пов'язаними з економічними санкціями, необхідні постійні зусилля для вдосконалення їх застосування та дослідження альтернативних засобів вирішення конфліктів. В сучасному світі у відповідь на висхідну агресію країн так названої “осі зла” санкції мають ставати більш жорсткими та всеосяжними. Але це складні рішення для партнерів, що вимагають часу та політичної волі, адже перед ухваленням кожної заборони треба шукати їй заміну в тій чи іншій сфері.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІЖНАРОДНИХ ФІНАНСОВИХ САНКЦІЙ НА СВІТОВИЙ ПОРЯДОК

2.1 Фінансові санкції в сучасних міжнародних відносинах

На сучасному етапі розвитку світ отримує все нові й нові виклики глобального світопорядку у системі міжнародних економічних відносин, що спонукає вносити нові елементи у взаємовідносинах між державами, їх групами та міжнародними економічними й фінансовими організаціями.

Особливе місце серед нових викликів з якими стикається сучасна система міжнародних економічних відносин, все більше посідають різного роду санкції. В попередньому розділі даної дипломної роботи ми окреслили поняття, сутність та ефективність міжнародних економічних санкцій.

Нагадаємо, що ми використовуємо поняття санкцій, як захід впливу, який застосовують щодо держави, яка не виконує міжнародні угоди. Під фінансовою санкцією розуміється обов'язковий структурний елемент норми фінансової відповідальності, який закріплює міру на обсяг фінансової відповідальності, виступає як один із засобів регулювання фінансових відносин та який застосовується уповноваженими органами у випадку виявлення фінансового правопорушення. Адам С. Позен президент "Peterson Institute for International Economics" зазначив, що "фінансові санкції включають заходи, які блокують доступ до банківських рахунків, заморожують активи та забороняють фінансові транзакції, щоб примусити суб'єктів до виконання міжнародних норм і стандартів".

Міжнародні інституції, такі як ООН, ЄС та найбільш впливові держави, зокрема США, частіше застосовують до інших держав наступні фінансові санкції:

- Заборона на переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам;

- Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб;
- Заборона окремих фінансових операцій,
(наприклад заборона переказу коштів та будь-яке інше фінансування постачання зброї та пов'язаних матеріалів, а також техніки);
- Заборона на переказ коштів та будь-яке інше фінансування військової діяльності ;
- Заборона банкам відкривати кореспондентські рахунки у банках країни, на яку накладено санкції;
- Заборона кредитних операцій з резидентами підсанкційної країни.

Економічні й фінансові санкції Євросоюзу включають заборони на: експорт та імпорт (торговельні санкції щодо конкретних товарів, таких як технологічне обладнання, нафта, алмази); надання конкретних послуг (брокерських, фінансових, технічної допомоги); інвестиції, платежі й переміщення капіталу або скасування тарифних преференцій. Обмежувальні економічні та фінансові заходи, включаючи цілеспрямовані фінансові санкції, мають застосовуватись всіма юридичними і фізичними особами, що здійснюють підприємницьку діяльність в ЄС, у т.ч. громадянами країн, які не є членами Євросоюзу. ЄС часто запроваджує цільові фінансові санкції, спрямовані проти конкретних осіб, груп чи організацій, відповідальних за політику або інші дії. Розглянемо які санкції запроваджено проти конкретних країн (див. Табл. 2.1. — 2.26)

Міжнародні санкції (ООН, ЄС, основні санкції США)

Таблиця 2.1 - Санкції Афганістану

Держава	Вид санкції	Коротка характеристика
Афганістан (Ісламська Республіка Афганістан)	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).

Продовження таблиці 2.1

	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.1 надає інформацію про заходи санкцій, які Європейський Союз застосував до Афганістану. Санкції включають перелік заборонених осіб, що мають обмеження на переказ коштів фізичним та юридичним особам, а також замороження активів цих осіб. Додатково, введено заборону на в'їзд та транзит через території держав-членів ЄС для певних фізичних осіб. Крім того, існує ембарго на зброю та пов'язані матеріали, спрямоване на обмеження військових можливостей. Ці санкції свідчать про рішучий підхід Європейського Союзу до контролю ситуації в Афганістані через політичну нестабільність.

Таблиця 2.2 - Санкції Республіки Білорусь

Білорусь (Республіка Білорусь)	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя, пов'язані матеріали, техніка, що може бути використана режимом О. Лукашенка для репресій в Білорусі.
	Санкції США	

Продовження таблиці 2.2

	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів та поставку товарів/ послуг окремим фізичним особам (згідно переліку), причетним до політичних репресій та порушення прав людини у Білорусі.
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних осіб (згідно переліку), причетних до політичних репресій та порушення прав людини у Білорусі.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.2, зазначає, ЄС встановив Білорусі заборону на фінансові операції та переказ коштів для унеможливлення фінансування поставок зброї та матеріалів, що можуть бути використані для репресій режимом Лукашенка. Додатково, був створений перелік заборонених осіб, яким обмежено фінансові операції та заморожено активи, а також заборонено в'їзд та транзит через території держав-членів ЄС для деяких фізичних осіб. Не останнє місце в цьому наборі заходів займає ембарго на зброю, пов'язані матеріали та техніку, які можуть бути використані для репресій в Білорусі.

Санкції були введені у відповідь на придушення протестів, мирних демонстрацій проти режиму Лукашенка. Також санкції були посилені у 2022 році через сприяння та підтримку вторгнення Росії в Україну.

Санкції США також включають заборону на переказ коштів та поставку товарів/послуг для окремих фізичних осіб, які є причетними до політичних репресій та порушень прав людини в Білорусі. Для обмеження фінансових можливостей цих осіб також заморожено їх активи. Ці санкції створюють міжнародний тиск на режим Лукашенка, спрямований на зупинку політичних репресій та захист прав людини в Білорусі.

Таблиця 2.3 - Санкції Республіки Гаїті

Гаїті (Республіка Гаїті)	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та оплату іншим чином за договорами або операціями, стороною яких є органи державної влади Гаїті, будь-які фізичні та юридичні особи Гаїті.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та оплату іншим чином за договорами або операціями, стороною яких є органи державної влади Гаїті, будь-які фізичні та юридичні особи Гаїті.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.3 вказує, що для Гаїті ООН і ЄС встановили санкції, спрямовані на обмеження фінансових можливостей державних органів та інших осіб у цій країні. Обидва набори санкцій забороняють окремі фінансові операції, включаючи переказ коштів та оплату за договорами або операціями, в яких стороною є органи державної влади Гаїті, а також будь-які фізичні та юридичні особи з цієї країни. Цей аналіз вказує на те, що міжнародні організації та блоки вживають конкретних заходів для реагування на проблематичні аспекти управління та ситуацію з правами людини в Гаїті через економічний тиск.

Таблиця 2.4 - Санкції Республіки Гвінея

Гвінея (Гвінейська Республіка)	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування постачання зброї та пов'язаних матеріалів, а також техніки, що може бути використана для репресій в Гвінеї.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліком).

Продовження таблиці 2.4

	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліком).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліком).
	Ембарго	Зброя, пов'язані матеріали, техніка, що може бути використана для репресій в Гвінеї.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Аналізуючи таблицю 2.4 зі санкціями Європейського Союзу (ЄС) проти Гвінеї, можна визначити, що ці заходи спрямовані на обмеження фінансових можливостей режиму та запобігання можливості використання зброї для репресій та порушень прав людини в країні.

Зокрема, ЄС встановив заборону на фінансові операції, що стосуються переказу коштів та будь-якого іншого фінансування, спрямованого на постачання зброї, пов'язаних матеріалів та техніки, яка може бути використана для репресій в Гвінеї.

Це обмеження має на меті унеможливити режиму використовувати зброю для придушення опозиції та порушення прав людини.

Паралельно забороні фінансових операцій, ЄС також ввів заборону на в'їзд та транзит через території держав-членів для певних фізичних осіб, зазначених у переліку. Це може обмежити можливості гвінейських чиновників та інших осіб, причетних до порушень прав людини, пересуватися у межах ЄС, що викликає певний тиск на владу Гвінеї щодо реформ.

Таблиця 2.5 - Санкції Республіки Гвінея-Бісау

Гвінея-Бісау (Республіка Гвінея- Бісау)	Санкції ООН	
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліком).
	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліком).

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.5 вказує, що у Гвінеї-Бісау ООН встановила заборону на пересування для деяких фізичних осіб, що означає заборону в'їзду та транзиту через території всіх держав-членів для цих осіб, які зазначені у переліку.

Це може бути спрямовано на унеможливлення руху осіб, які мають причетність до порушень міжнародного права або інших негативних дій. Заходи ЄС також включають список заборонених осіб, для яких заборонено переказ коштів та замороження активів фізичних та юридичних осіб. Крім того, введена заборона пересування, яка обмежує в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС для певних фізичних осіб.

Таблиця 2.6 - Санкції Еритреї

Еритрея (Держава Еритрея)	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування військової діяльності.

Продовження таблиці 2.6

Перелік заборонених осіб	Заборона проведення фінансових операцій, включаючи надання будь-якого фінансування, на користь фізичних та юридичних осіб (згідно переліком).
Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
Санкції ЄС	
Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування військової діяльності в Еритреї.
Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.6 зазначається, що обидва набори санкцій передбачають заборону фінансових операцій, спрямованих на військову діяльність в Еритреї. Це включає заборону переказу коштів та будь-якого іншого фінансування, яке може бути використане для цілей військових конфліктів. Обидва санкційні режими також передбачають замороження активів фізичних та юридичних осіб, що може унеможливити їм доступ до фінансових ресурсів для військових дій.

Обидва міжнародні санкційні режими свідчать про рішучість міжнародного співтовариства у запобіганні військовим конфліктам, порушенням міжнародного права та захисті міжнародної стабільності та безпеки.

Таблиця 2.7 - Санкції Ємену

Ємен (Республіка Ємен)	Санкції ООН (діють до 26.02.2015 р.)	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Аналізуючи таблицю 2.7, санкції, які були введені проти Ємену за рішенням Організації Об'єднаних Націй (ООН) до 26 лютого 2015 року, видно, що вони спрямовані на обмеження фінансових можливостей та руху певних осіб у цій країні. Встановлено заборону переказу коштів окремим фізичним та юридичним особам, які зазначені у переліку санкцій.

Це спрямовано на обмеження фінансових можливостей осіб, які можуть бути причетні до негативних дій або порушень міжнародного права.

Введена міра замороження активів як фізичних, так і юридичних осіб, що зазначені у переліку санкцій. Це призначено унеможливити їм доступ до фінансових ресурсів для подальшого використання. Заборона пересування: встановлено заборону на в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН для певних фізичних осіб, які визначені у переліку санкцій.

Це може бути спрямовано на обмеження руху осіб, які можуть мати причетність до негативних дій у країні.

Таблиця 2.8 - Санкції Республіки Зімбабве

Зімбабве (Республіка Зімбабве)	Санкції ЄС (діють до 20.02.2015 р.)	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів, надання будь-якого фінансування, пов'язаного з військовою діяльністю у Зімбабве.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).

Продовження таблиці 2.8

	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя, пов'язані матеріали та техніка, що може бути використана для внутрішніх репресій у Зімбабве.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Аналізуючи таблицю 2.8 санкції Європейського Союзу (ЄС) проти Зімбабве, що були діючі до 20 лютого 2015 року, можна виокремити кілька ключових аспектів. Спочатку, встановлено заборону на проведення певних фінансових операцій, зокрема переказ коштів та надання фінансування, пов'язаного з військовою діяльністю у країні. Також, введено перелік заборонених осіб, що охоплює як фізичних, так і юридичних осіб, з метою обмеження їх фінансових можливостей.

Додатково було запроваджено замороження активів зазначених осіб, щоб унеможливити їм доступ до фінансових ресурсів. Заборона пересування також була застосована до певних осіб, яка мала на увазі обмеження їх руху через територію країн-членів ЄС. Нарешті, встановлено ембарго на зброю та пов'язані матеріали з метою запобігання їхнього використання для внутрішніх репресій. Ці санкції свідчать про засудження дій, що порушують міжнародне право та права людини в Зімбабве, та про намір ЄС запобігти подібним діям у майбутньому.

Таблиця 2.9 - Санкції Республіки Ірак

Ірак (Республіка Ірак)	Санкції ООН	
	Замороження активів окремих осіб та обов'язок їх повернути до Іраку	Замороження активів колишнього режиму Саддама Хусейна, а також активів фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з цим режимом.

Продовження таблиці 2.9

	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб та обов'язок їх повернути до Іраку	Замороження активів колишнього режиму Саддама Хусейна, а також активів фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з цим режимом.
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Аналізуючи таблицю 2.9, санкції Іраку, можна зазначити, що вони спрямовані на забезпечення обмеження фінансових ресурсів та контролю за постачанням зброї в країну. Основні заходи, які включають замороження активів окремих осіб із попереднього режиму Саддама Хусейна та пов'язаних з ними осіб, а також ембарго на зброю та пов'язані засоби, свідчать про бажання міжнародного співтовариства забезпечити стабільність та безпеку в Іраку після падіння режиму. Такі заходи також передбачають зобов'язання повернути заморожені активи до країни з метою сприяння економічному відновленню.

Таблиця 2.10 - Санкції Ісламської Республіки Іран

Іран (Ісламська Республіка Іран)	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та надання інших фінансових послуг, що можуть сприяти діяльності Ірану в сфері ядерної енергетики, розробки систем доставки ядерної зброї та військовій сфері. Посиленому контролю підлягають всі фінансові операції з юридичними особами, зареєстрованими в Ірані, їх представниками та пов'язаними особами. Банкам України заборонено відкривати кореспондентські рахунки банкам / у банках Ірану, якщо це може сприяти діяльності Ірану в сфері ядерної енергетики та розробки систем доставки ядерної зброї.

Продовження таблиці 2.10

	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів на користь / від окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Товари, програмне забезпечення, технології, що можуть мати відношення до ядерної програми Ірану.
Санкції ЄС		
	Заборона переказу коштів	Заборонено переказ коштів до / від фінансових установ Ірану, крім наступних платежів: приватні перекази; оплата за продукти харчування, медичні послуги, медичне обладнання; перекази, пов'язані з гуманітарною або сільськогосподарською метою; оплата за зовнішньоекономічними контрактами, що не стосуються поставок предметів ембарго/не заборонені іншим чином; перекази з метою фінансування дипломатичних та консульських установ, міжнародних організацій; платежі, спрямовані на задоволення вимог фізичних та юридичних осіб-резидентів Ірану, за умови, що вони не стосуються забороненої діяльності; платежі, необхідні для виконання зобов'язань за договорами, укладеними до 23.01.2012 р., якими передбачено поставку нафти та нафтопродуктів походженням з Ірану в якості погашення існуючої заборгованості.
	Заборона інших фінансових операцій	Заборонено кредитні операції з резидентами Ірану, що здійснюють діяльність в окремих сферах промисловості (нафтовидобувна та нафтохімічна промисловість; видобуток, збагачення та переробка урану).
		Заборонено переказ коштів з метою купівлі-продажу державних облігацій Ірану, емітованих після 26.07.2010. Заборонено переказ коштів з метою купівлі-продажу будь-яких предметів, щодо яких запроваджено ембарго (див. нижче).
	Посилений контроль за фінансовими операціями	На фінансові установи покладено обов'язок здійснювати посилений контроль за операціями з Іраном, зокрема забезпечити заповнення клієнтами всіх реквізитів розрахункових документів по операціям з Іраном.

Кінець таблиці 2.10

	Обмеження на встановлення ділових відносин	Фінансовим установам заборонено встановлювати нові кореспондентські відносини, відкривати нові рахунки у фінансових установах Ірану, відкривати нові представництва, дочірні установи та відокремлені підрозділи в Ірані, брати участь у створенні нових юридичних осіб з фінансовими установами Ірану.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Ембарго	Товари, технології, програмне забезпечення, що можуть мати відношення до діяльності Ірану в сфері ядерної енергетики.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.10, бачимо, що санкції вони спрямовані на обмеження фінансових операцій, які можуть підтримувати діяльність країни в сфері ядерної енергетики та військовій сфері. Основні заходи включають заборону переказу коштів, надання фінансових послуг, а також замороження активів осіб, які здійснюють діяльність в цих сферах. Однак, винятки зроблені для платежів, які стосуються гуманітарних потреб, медичних послуг та зовнішньоекономічних контрактів. Також передбачено обмеження на встановлення нових ділових відносин та контроль за фінансовими операціями з Іраном. Ембарго на товари та технології, що можуть мати відношення до ядерної програми, також встановлено для забезпечення недопущення розвитку Іраном ядерної зброї.

Таблиця 2.11 - Санкції Китайської Народної Республіки

Китай (Китайська Народна Республіка)	Санкції ЄС	
	Ембарго	Зброя.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.11, санкції Європейського Союзу щодо Китаю обмежені лише ембарго на зброю. Це означає, що країни ЄС забороняють продаж та

експорт зброї до Китаю. Таке ембарго може бути результатом різних чинників, включаючи політичні або геополітичні обставини, а також засоби впливу на зовнішньополітичне поведінку Китаю.

Таблиця 2.12 - Санкції Демократичної Республіки Конго

Конго (Демократична Республіка Конго)	Санкції ЄС	
	Повна заборона фінансових операцій	Заборонено переказ коштів, надання будь-якого фінансування та фінансової допомоги всім фізичним та юридичним особам на території Демократичної Республіки Конго.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.12 вказує, що санкції Європейського Союзу щодо Демократичної Республіки Конго включають повну заборону фінансових операцій. Це означає, що всі види фінансових транзакцій, включаючи переказ коштів, надання фінансування та фінансову допомогу, заборонені для всіх фізичних та юридичних осіб на території Демократичної Республіки Конго. Також передбачено заборону пересування, включаючи заборону в'їзду та транзиту через території всіх держав-членів ЄС для окремих фізичних осіб, згідно з переліком. Крім того, існує ембарго на зброю та пов'язані матеріали, що розширюють обмеження на торгівлю зброєю та військовим обладнанням з Демократичною Республікою Конго.

Таблиця 2.13 - Санкції Республіки Кот-д'Івуар

Кот-д'Івуар (Республіка Кот-д'Івуар)	Санкції ООН (діють до 30.04.2015 р.)	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
	Заборона на імпорт алмазів	Заборона імпорту необроблених алмазів з Кот-д'Івуару.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено придбання цінних паперів, випущених після 06.04.2011 р. нелегітимним урядом Л. Гбагбо, а також надання позик нелегітимному уряду Л. Гбагбо та пов'язаним особам.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали, а також техніка, що може бути використана для внутрішніх репресій в Кот-д'Івуарі.
	Заборона на імпорт алмазів	Заборона імпорту необроблених алмазів з Кот-д'Івуару.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.13 зазначається, що санкції ООН, що стосуються Республіки Кот-д'Івуар, включають перелік заборонених осіб, замороження активів цих осіб та обмеження на їх пересування. Також встановлено ембарго на зброю та пов'язані засоби, а також заборону імпорту необроблених алмазів з цієї країни. Санкції Європейського Союзу включають заборону деяких фінансових операцій, зокрема, придбання цінних паперів, виданих

нелегітимним урядом Л. Гбагбо після 6 квітня 2011 року, а також надання позик цьому уряду та пов'язаним особам.

Також передбачено перелік заборонених осіб, замороження їх активів та обмеження на їх пересування. Крім того, санкції ООН та ЄС відображають зобов'язання міжнародної спільноти забезпечити мир і стабільність у регіоні, допомогти у врегулюванні конфліктів та захисті прав людини.

Обмеження фінансових операцій та імпорту зброї мають на меті зменшити можливість фінансування конфліктів та понизити рівень насильства.

Замороження активів і обмеження на пересування осіб, що включені до списків санкцій, спрямовані на покарання тих, хто порушує міжнародні стандарти поведінки та права людини.

Таблиця 2.14 - Санкції Республіки Ліберія

Ліберія (Республіка Ліберія)	Санкції ООН	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та надання іншого фінансування, пов'язаних з військовою діяльністю у Ліберії.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.14, вказано, що санкції проти Ліберії, які були введені ООН

та ЄС, мають на меті обмежити фінансову підтримку та потенційне постачання зброї для військової діяльності в країні. Заборона фінансових операцій і замороження активів певних осіб спрямовані на тих, хто може використовувати ці кошти для підтримки конфліктів та насильства у Ліверії. Заборона пересування є ще одним заходом, спрямованим на утримання потенційно небезпечних осіб від пересування через території інших країн. Ембарго на зброю та пов'язані матеріали мають на меті запобігти збройним конфліктам та внутрішнім репресіям у Ліверії. Ці санкції створені для забезпечення миру, стабільності та захисту прав людини в регіоні.

Таблиця 2.15 - Санкції Ліванської Республіки

Ліван (Ліванська Республіка)	Санкції ООН	
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби. Примітка: також, щодо Лівану затверджено такі санкції як «Замороження активів» та «Заборона пересування» (пп. «а» п. 3 Резолюції Р Б ООН 1636 (2005)), проте перелік осіб, на які поширюються ці санкції, досі не визначено.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та надання іншого фінансування, пов'язаних з військовою діяльністю у Лівані.
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.15 зазначено, що санкції проти Лівану, введені ООН та ЄС, забороняють постачання зброї та пов'язаних засобів у цю країну. Однак, відзначається, що санкції ООН також передбачають замороження активів та заборону пересування, але перелік осіб, які підпадають під ці санкції, ще не був визначений. Щодо санкцій ЄС, вони також обмежують фінансові операції, зокрема переказ коштів та надання іншого фінансування, які пов'язані з військовою діяльністю у Лівані. Подібно до санкцій ООН, ЄС також встановлює ембарго на постачання зброї та пов'язаних матеріалів в

Ліван. Ці заходи мають на меті запобігти загостренню конфліктів та забезпечити мир та стабільність у регіоні.

Таблиця 2.16 - Санкції Лівії

Лівія (Держава Лівія)	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів на користь /від юридичних осіб Лівії та їх пов'язаних осіб, якщо відповідні кошти можуть сприяти насильству та застосуванню сили проти цивільного населення у Лівії.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та надання іншого фінансування, пов'язаних з військовою діяльністю в Лівії.
		На банки, інших юридичних та фізичних осіб покладено обов'язок приділяти підвищену увагу при проведенні операцій з Лівією з метою недопущення операцій, що можуть сприяти насильству та використанню сили проти цивільного населення в Лівії.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя, пов'язані матеріали, техніка, що може бути використана для внутрішніх репресій у Лівії.

Таблиця 2.16 вказує, що санкції проти Лівії, запроваджені ООН і ЄС, спрямовані на обмеження фінансових операцій та постачання зброї та пов'язаних матеріалів в країну. Основні заходи включають заборону переказу коштів, замороження активів та обмеження пересування певних осіб через території держав-членів ООН та ЄС. Крім того, встановлено ембарго на постачання зброї, пов'язаних матеріалів та техніки, які можуть використовуватися для внутрішніх репресій у Лівії. Банки та інші установи мають здійснювати посилену перевірку фінансових операцій з метою запобігання сприянню насильству та використанню сили проти цивільного населення у Лівії.

Таблиця 2.17 - Санкції Республіки Союзу М'янма

М'янма (Республіка Союзу М'янма)	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування військової діяльності та поставок техніки, що може бути використаня для репресій у М'янмі.
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали, а також техніка, що може бути використаня для репресій у М'янмі.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.17 вказує, що санкції Європейського Союзу проти М'янми спрямовані на обмеження фінансових операцій, які стосуються військової діяльності та поставок техніки, яка може бути використана для репресій у країні.

Зокрема, заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування в ці цілі. Крім того, встановлено ембарго на постачання зброї та пов'язаних матеріалів, а також техніки, яка може використовуватися для репресій у М'янмі.

Ці заходи мають на меті обмежити можливість режиму використовувати насильство та підтримувати захисні механізми для громадян країни.

Таблиця 2.18 - Санкції Кореїської Народно-Демократичної Республіки

Північна Корея (Корейська Народно- Демократична Республіка)	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та інші фінансові операції, пов'язані з поставкою, виробництвом, експлуатацією або використанням Північною Кореєю будь-яких видів зброї та пов'язаних засобів. Заборонено надання фінансових послуг будь-яким фізичним та юридичним особам, які можуть сприяти діяльності Північної Кореї в сфері ядерної енергетики та розробки зброї масового знищення.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів	Замороженню підлягають: активи окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку); будь-які фінансові або інші активи, що знаходяться на територіях держав-членів ООН та можуть використовуватися з метою сприяння діяльності Північної Кореї в сфері ядерної енергетики та розробки зброї масового знищення.
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби. Предмети розкоші.
Санкції ЄС		
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування зброї та пов'язаних матеріалів, а також будь-яких товарів, що можуть сприяти діяльності Північної Кореї в сфері ядерної енергетики, ракетобудування та розробки зброї масового знищення. Заборонено переказ коштів з метою купівлі-продажу державних облігацій Північної Кореї, випущених після 18.02.2013 р.
	Спеціальні вимоги до діяльності банків	Заборонено підтримувати існуючі та встановлювати нові кореспондентські відносини з банками Північної Кореї. За рахунками клієнтів, що здійснюють операції з Північною Кореєю, банки повинні здійснювати посилений моніторинг операцій.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали, а також будь-які товари, що можуть сприяти діяльності Північної Кореї в сфері ядерної енергетики, ракетобудування та розробки зброї масового знищення. Золото, інші дорогоцінні метали, алмази. Нові банкноти та монети, емітовані на замовлення Центрального банку Північної Кореї.
		Предмети розкоші.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.18 вказує, що санкції проти Північної Кореї, які вводяться ООН та Європейським Союзом, мають за мету обмеження фінансових операцій та постачання зброї та пов'язаних матеріалів в країну. Основні заходи включають заборону фінансових операцій, замороження активів осіб, які сприяють діяльності Північної Кореї у сфері ядерної енергетики та розробки зброї масового знищення, заборону пересування осіб, що входять до переліку обмежених, та ембарго на зброю та пов'язані матеріали. Також встановлено ембарго на предмети розкоші, зокрема золото, дорогоцінні метали, алмази та інші товари, що можуть підтримувати діяльність Північної Кореї в сфері ядерної енергетики та розробки зброї масового знищення.

Таблиця 2.19 - Санкції Російської Федерації

Росія	Санкції ЄС	
(Російська Федерація)	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним особам, відповідальним за порушення територіальної цілісності України (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб, відповідальних за порушення територіальної цілісності України (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам, відповідальним за порушення територіальної цілісності України (згідно переліку).
	Секторальні санкції	Заборона окремих видів операцій з визначеними юридичними особами (в т.ч. банками), що здійснюють діяльність в певних сферах економіки РФ.
		Заборона імпорту, експорту, постачання окремих видів товарів та послуг в певних сферах економіки.
	Санкції США	
	Замороження активів уряду РФ	Замороження активів уряду Російської Федерації, що стосуються ядерних об'єктів та програм, пов'язаних з високозбагаченим ураном.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним особам, причетним до вторгнення збройних сил Російської Федерації на територію Криму, порушення суверенітету та територіальної цілісності України.

Продовження таблиці 2.19

	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів фізичних осіб: причетних до вторгнення збройних сил Російської Федерації на територію Криму, порушення суверенітету та територіальної цілісності України; включених до «списку Магнітського» (відповідальних за порушення прав людини та верховенства права у Росії).
	Заборона в'їзду до США	Заборона в'їзду до США фізичних осіб:
		причетних до вторгнення збройних сил Російської Федерації на територію Криму, порушення суверенітету та територіальної цілісності України; включених до «списку Магнітського» (відповідальних за порушення прав людини та верховенства права у Росії).
		Заборона окремих операцій з окремими банками та підприємствами енергетичного сектору РФ (згідно переліку).
	Секторальні санкції	Заборона імпорту товарів та послуг з Криму, експорту товарів та послуг до Криму. Заборона на інвестиції в Крим.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.19 зазначається, що Росія, як суб'єкт санкцій з боку Європейського Союзу та Сполучених Штатів Америки, стикається з обмеженнями щодо фінансових операцій та пересування осіб, які мають відношення до порушення територіальної цілісності України.

Зокрема, існує заборона переказу коштів та замороження активів відповідальних осіб, а також обмеження в'їзду до території ЄС та США. Повсякденні ділові операції та співпраця з деякими російськими банками та підприємствами енергетичного сектору також під санкціями.

Крім того, існує заборона на імпорт та експорт товарів та послуг до і з Криму, а також обмеження на інвестиції в цей регіон. Ці секторальні санкції мали на меті обмежити підтримку російської діяльності, яка сприяє порушенню територіальної цілісності України.

Таблиця 2.20 - Санкції Республіки Сербії

Сербія (Республіка Сербія)	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів особам, пов'язаним зі Слободаном Мілошевичем (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів Слободана Мілошевича та пов'язаних із ним фізичних осіб.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.20 вказує, що санкції ЄС стосовно Сербії включають обмеження щодо переказу коштів особам, пов'язаним зі Слободаном Мілошевичем, а також замороження активів самого Мілошевича та осіб, що з ним пов'язані. Ці заходи спрямовані на обмеження фінансової підтримки та впливу, які можуть сприяти активності або підтримці Мілошевича та його режиму. Продовження санкцій включає такі заходи, як заборона переказу коштів особам, пов'язаним з Слободаном Мілошевичем, згідно з переліком, а також замороження активів самого Мілошевича та інших фізичних осіб, які мають зв'язок з ним. Ці заходи мають на меті придушити фінансову підтримку та вплив, які можуть підтримувати діяльність або режим Слободана Мілошевича.

Таблиця 2.21 - Санкції Федеративної Республіки Сомалі

	Санкції ООН	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та будь-яке інше фінансування поставок зброї, військової техніки та військової діяльності в Сомалі
Сомалі (Федеративна Республіка Сомалі)	Перелік заборонених осіб	Заборона проведення фінансових операцій, включаючи надання будь-якого фінансування, на користь окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя, боєприпаси, військове обладнання.
	Заборона на імпорт вугілля	Заборона прямого або опосередкованого імпорту деревного вугілля з Сомалі.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та інше фінансування поставок зброї та пов'язаних матеріалів до Сомалі.

Продовження таблиці 2.21

	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.
	Заборона на імпорт вугілля	Заборона імпорту деревного вугілля з Сомалі.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.21 вказує, що санкції проти Сомалі включають заборону на певні фінансові операції, зокрема переказ коштів та фінансування поставок зброї, військової техніки та діяльності в Сомалі. Також передбачено замороження активів окремих осіб, які мають зв'язок із фінансуванням чи здійсненням зазначених дій. Санкції ЄС доповнюють ці заходи заборонаю на імпорт деревного вугілля з Сомалі та заборонаю на певні фінансові операції, включаючи переказ коштів та інше фінансування поставок зброї. Додатково, санкції передбачають обмеження на пересування, заборону в'їзду та транзиту через території держав-членів ООН або ЄС для окремих фізичних осіб, які мають зв'язок з Сомалі, відповідно до встановленого переліку. Ці заходи спрямовані на обмеження потоків фінансів та матеріалів, що можуть сприяти насильству та військовим діям у країні. Вони створені з метою підтримки стабільності та миру в регіоні та забезпечення безпеки для мирного населення.

Таблиця 2.22 - Санкції Сирійської Арабської Республіки

Сирія (Сирійська Арабська Республіка)	Санкції ЄС (діють до 01.06.2015 р.)
---------------------------------------	-------------------------------------

Продовження таблиці 2.22

	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та інше фінансування техніки, що може бути використана для внутрішніх репресій у Сирії. Заборонено надання кредитів та іншого фінансування підприємствам нафтохімічної та енергетичної промисловості Сирії.
	Спеціальні вимоги до діяльності банків	Банкам заборонено відкривати рахунки у фінансових установах Сирії, а також відкривати відокремлені підрозділи в Сирії.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Техніка, що може бути використана для внутрішніх репресій у Сирії. Золото, інші дорогоцінні метали, алмази. Обладнання для підприємств нафтохімічної та енергетичної промисловості.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.22 вказує, що санкції ЄС, діє до 1 червня 2015 року, встановлюють заборону на проведення окремих фінансових операцій.

Зокрема, заборонено переказ коштів та інше фінансування для придбання техніки, яка може використовуватися для внутрішніх репресій у Сирії.

Також, існує обмеження на надання кредитів та іншого фінансування підприємствам у нафтохімічній та енергетичній промисловості Сирії.

Банкам стягнуто спеціальні вимоги, включаючи заборону відкривати рахунки у фінансових установах Сирії та відкривати відокремлені підрозділи у цій країні. Крім того, встановлено заборону на в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС для окремих фізичних осіб, визначених у встановленому переліку.

Ембарго на техніку, що може бути використана для внутрішніх репресій у Сирії, а також на обладнання для підприємств у нафтохімічній та

енергетичній галузях є додатковими обмеженнями, спрямованими на обмеження можливостей режиму та підтримку міжнародних стандартів прав людини.

Таблиця 2.23 - Санкції Республіки Судан та Республіки Південний Судан

Судан та Південний Судан (Республіка Судан та Республіка Південний Судан)	Санкції ООН	
	Перелік заборонених осіб	Заборона проведення фінансових операцій на користь окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя, боєприпаси, військоове обладнання.
	Санкції ЄС	
	Заборона окремих фінансових операцій	Заборонено переказ коштів та інше фінансування поставок зброї та пов'язаних матеріалів до Судану та Південного Судану.
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.23 вказує, що санкції ООН для Судану та Південного Судану включають заборону проведення фінансових операцій на користь певних фізичних та юридичних осіб, а також замороження їх активів. Також встановлено заборону на в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН для вказаних осіб. Ембарго стосується зброї, боєприпасів та військового

обладнання. Санкції ЄС також передбачають заборону на проведення окремих фінансових операцій, переказ коштів та інше фінансування поставок зброї та пов'язаних матеріалів до Судану та Південного Судану. Також встановлено заборону на в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ЄС для вказаних осіб, а ембарго застосовується до зброї та пов'язаних матеріалів.

Таблиця 2.24 - Санкції Сполучених Штатів Америки

США (Сполучені Штати Америки)	Санкції ЄС	
	Заборона виконання рішень органів державної влади США з окремих питань	Заборонено визнання та виконання рішень судів та адміністративних органів США, прийнятих у зв'язку із запровадженням США санкцій проти Куби.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

Таблиця 2.24 зазначає, що санкції ЄС полягають у забороні визнання та виконання рішень, які приймаються органами державної влади США у зв'язку із запровадженням санкцій проти Куби.

Таким чином, ці обмеження спрямовані на те, щоб уникнути виконання рішень, які стосуються санкційних заходів, прийнятих США проти Куби, у країнах Європейського Союзу.

Ці санкції мають на меті унеможливити виконання рішень, які можуть бути протирічними політиці ЄС стосовно санкцій щодо Куби.

Таке обмеження може мати на увазі відмову визнання рішень або відмову в їх виконанні з боку органів державної влади, судових органів та адміністративних органів країн ЄС, які можуть бути прямо зацікавлені в здійсненні дій, звільнених або обмежених санкційними заходами Сполучених Штатів проти Куби.

Таблиця 2.25 - Санкції України

Україна	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів особам, відповідальним за розкрадання державних коштів та порушення прав людини в Україні (згідно переліку).

Продовження таблиці 2.25

	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів осіб, відповідальних за розкрадання державних коштів та порушення прав людини в Україні (згідно переліку).
--	----------------------------------	--

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.25 вказано, що санкції ЄС стосуються осіб, які вважаються відповідальними за розкрадання державних коштів та порушення прав людини в Україні. Заходи, такі як заборона переказу коштів та замороження активів цих осіб, призначені для запобігання подальшому зловживанню та відновленню нормального функціонування фінансової системи та захисту прав людини в Україні.

До списку осіб під санкціями входять: невизнані високопосадовці Криму, зрадники Донеччини та Луганщини, представники командування зі сходу, які обрали бік країни-агресора.

Таблиця 2.26 - Санкції Терористичної організації «Аль-Каїда»

Терористична організація «Аль-Каїда» (Афганістан, Ірак, Сирія, Ємен та ін.)	Санкції ООН	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів або інше надання фінансових активів особам, які належать до терористичної організації «Аль-Каїда» та руху «Талібан» (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Заборона пересування	Заборонено в'їзд та транзит через території всіх держав-членів ООН окремим фізичним особам (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані засоби.
	Заборона польотів	Заборона польотів будь-яких літальних апаратів над частиною території Афганістану, що контролюється рухом «Талібан».
	Санкції ЄС	
	Перелік заборонених осіб	Заборонено переказ коштів окремим фізичним та юридичним особам (згідно переліку).
	Замороження активів окремих осіб	Замороження активів окремих фізичних та юридичних осіб (згідно переліку).
	Ембарго	Зброя та пов'язані матеріали.

Джерело: розроблено автором на основі [31]

У таблиці 2.26 вказано, що санкції, введені ООН та ЄС проти "Аль-Каїди" та руху "Талібан", мають серйозні наслідки для цих організацій. Заборона переказу коштів та замороження активів обмежують їхні можливості фінансування та ведення діяльності. Ембарго на зброю та пов'язані матеріали зменшує їхню здатність здійснювати агресивні дії та підтримувати свої структури.

Засоби контролю, введені ЄС та ООН, також спрямовані на запобігання зловживанням терористичними групами фінансовими ресурсами та обмеження їхнього руху. Це сприяє зменшенню їхнього впливу та можливостей для здійснення терористичних актів. Подібні заходи є важливою складовою глобальної стратегії боротьби з тероризмом та забезпечення безпеки у світі. Однак ефективність таких санкцій може бути обмеженою без міжнародної співпраці та координації всіх зацікавлених сторін.

Проаналізувавши таблиці, ми дійшли висновку, що більшість санкцій введені у зв'язку з порушенням прав людини, спрямовані на обмеження фінансів та матеріалів, що можуть сприяти насильству та військовим діям, запобігають розповсюдженню зброї або розробці зброї масового знищення та сприяють підтримці стабільності та миру в регіонах.

В сучасних умовах для України найбільш актуальними є санкції стосовно Росії. У таблицях вище були проаналізовані санкції, накладені у 2014 році, у зв'язку з анексією Криму, і вважаються аналітиками відверто слабкими. Вони не злякали Росію і не запобігли подальшій агресії, але вже з початку повномасштабного вторгнення, санкції були значно посилені.

З початку повномасштабної війни, станом на 14.03.2022 близько 100 компаній, які вели бізнес з Росією, заявили про прийняття рішення про обмеження або припинення роботи на ринках РФ. Серед них велику роль зіграли санкції, пов'язані з фінансовою сферою, а саме:

- Вихід з ринків Росії;

- Припинення або призупинення інвестицій в Росію;
- Виведення акцій з компаній (зокрема з компанії “Роснафта”);
- Закриття заводів та підприємств, блокування постачання;
- Відмова криптовалютних платформ працювати з громадянами РФ;
- Відключення російських відділень банків від систем європейських та американських банків;
- Блокування карток російських банків під санкціями;
- Припинення монетизації державних ЗМІ Росії.

Найбільш дієвими фінансовими санкціями є арешт та конфіскація російських активів та передача їх Україні.

17 квітня 2023 року стало відомо що Канада передасть Україні арештований російський літак Ан-124-100.

10 травня 2023 року генеральний прокурор США санкціонував перше передання конфіскованих російських активів (на суму 5.4 млн доларів) Україні з метою відбудови. 15 травня до Конгресу США внесено законопроект про передачу конфіскованих російських активів Україні. 9 вересня стало відомо що США заарештували понад 1 млрд доларів російських активів які можуть передати Україні.

11 травня стало відомо що Європейська комісія розробила варіанти використання активів Росії — як приватних, так і державних — для відбудови України на суму близько 24.1 млрд євро. 25 травня згідно з інформацією у Financial Times представники Єврокомісії та держав-членів ЄС обговорили майбутнє відсотків, що генеруються російськими активами, розміром у 196.6 млрд євро (з яких 180 млрд євро — активи Центробанку РФ) що зберігаються в Euroclear, найбільшій у світі розрахунковій палаті.

12 травня Бельгія передала Україні 92 млн євро, отриманих від заморожених активів РФ. 8 вересня стало відомо що влада Естонії планує легалізувати конфіскацію пов'язаних із Кремлем активів для відбудови України. 11 жовтня стало відомо що Бельгія спрямує 1.7 млрд євро на

підтримку України завдяки замороженим російським активам.

19 грудня стало відомо що ЄС у 12-му пакеті санкцій вперше запровадив механізм конфіскації заморожених активів. 20 грудня стало відомо що Німеччина планує конфіскувати російські активи на суму 720 млн євро.

6 березня 2024 року міністр закордонних справ Кемерон Сполученого Королівства заявив, що готовий позичити Україні всі заморожені російські активи в Британії на тій підставі, що Росія все одно буде змушена виплатити репарації Україні після закінчення війни.

7 березня парламент Швейцарії підтримав передачу заморожених російських активів Україні (у банках країни зберігається понад 8 мільярдів доларів резервів і активів російського центрального банку). За словами очільника швейцарського МЗС Ігнаціо Кассіса, Росія порушила міжнародне право, тому вона повинна відшкодувати завдані збитки.

2.2 Порівняльна характеристика впливу міжнародних санкцій на економіки країн світу

Сьогодні для підтримки світового порядку і недопущення застосування військової сили все частіше використовують механізми міжнародних санкцій, які покликані унеможливити переростання міждержавних чи внутрішніх конфліктів у гарячу фазу, або мінімізувати обсяги та наслідки збройної агресії чи протистояння ворожих сторін. На тлі постійних дискусій науковців та дослідників щодо ефективності застосування санкцій динаміка їх застосування у сучасних міжнародних відносинах постійно зростає.

На сучасній політичній мапі світу близько 230 країн і територій, з них 193 держави. Під санкціями на цей час перебуває 25 держав. У різних країнах однакові санкції мають різний ефект. Від чого це залежить? Спробуємо порівняти вплив санкцій на економіки країн світу. Для порівняльного аналізу оберемо дві країни, до яких було введено подібні санкції. Це Іран і Росія. Ці країни схожі за структурою експорту: частка нафти та газу в ньому становить близько 70%. В обох країнах подібна вага експорту в структурі ВВП - близько 30%. В обох країнах дуже висока нафтова рента, тобто прибуток від продажу нафти в структурі ВВП за вирахуванням собівартості. В Ірані цей показник становить близько 20%, у РФ - 10%. Тобто обидві країни значною мірою залежні від експорту невеликої кількості видів сировини та подальшого імпорту всього необхідного.

Санкції проти Ірану були введені США після ісламської революції 1979 року і розширені в 1995 році переліком фірм, які контролюються іранським урядом, забороняють експорт до Ірану атомної, ракетної й значної частини військової продукції, прямих іноземних інвестицій в газову, нафтову і нафтохімічну промисловість Ірану, контакти з банками та страховими компаніями, фінансові транзакції та співпрацю з морським флотом Ірану.

А у 2006 році Рада Безпеки ООН прийняла резолюцію з вимогою призупинити програму зі збагачення урану і в подальші роки було прийнято ряд резолюцій, остання з яких в 2015 році на підтримку Спільного всеосяжного плану дій стосовно ядерної програми Ірану. Тобто світова спільнота всіма силами за допомогою санкцій намагається не допустити появи ядерної зброї в руках радикалів терористичної організації.

Водночас ядерна зброя, причому у великій кількості вже є в іншого фігуранта нашого аналізу - Російської Федерації, що досить часто є причиною відмови слабких, в плані військової захищеності, країн залучатись до санкцій проти РФ.

Перші міжнародні санкції проти Росії почали застосовуватись 2014 року у відповідь на анексію українського Криму та розв'язану війну на сході України. Метою було припинення фінансування, озброєння та постачання Росією терористів на схід, та шквал санкцій посилався після повномасштабного вторгнення 2022 року, загалом - понад 18 000 санкцій.

Які ж наслідки санкцій можна спостерігати вже на цей момент? ВВП Ірану за перший рік упав від 10% до 24%. За наступні три роки - до 38%. Інфляція у 2012 році перевищила 40%. Зростання цін найбільше торкнулося харчових продуктів та житла. Багато іноземних бізнесів покинули країну. Зубожіння населення сягнуло критичного рівня і призвело до заворушень та значної хвилі еміграції. Можливості Ірану досягли своїх стратегічних цілей у край обмежені, а чи не єдиним торговим партнером країни залишився Китай.

Стосовно Росії, то ми можемо проаналізувати лише деякі дані, зазначимо скоріше тенденції змін щодо впливу санкцій, оскільки пройшло небагато часу і пакети санкцій продовжують розробляти і впроваджувати ще зараз. За два з половиною роки повномасштабної війни введено вже 13 пакетів санкцій, готується чотирнадцятий. Більше ніж 1 100 міжнародних компаній повністю припинили роботу у РФ. Введена G7 у грудні 2022 року

гранична ціна на російську нафту в 60 доларів за барель на початковому етапі призвела до втрати РФ близько 47,3 млрд доларів доходів. Проте, варто визнати, що запропоновані обмеження поступово втрачають ефективність, на додаток, російська економіка демонструє ознаки помірного відновлення, що дозволило мініфіну РФ закласти в бюджет 2024 року рекордні обсяги видатків на війну.

В чому ж причина? Чому однакові або подібні санкції, застосовані до двох країн, мали різний результат? У випадку з Іраном, ми бачимо достатньо сильне пригнічення економіки, у випадку з Росією - досить швидку адаптацію до санкційних викликів. Ми встановили, що цьому факту є декілька пояснень. На відміну від Росії, яка мала тривалий період ситих років, Іран потерпав від санкцій десятиліттями. Кремль накопичив свої золоті запаси задовго до вторгнення 2022 року, що дало змогу пом'якшити санкційний ефект і стримати падіння курсу рубля, а відповідно і рівня життя росіян.

Коли США вводили перші санкції на Іран, то вони були швидкими й болючими. На відміну від такої поведінки, дії ЄС та ООН були нерішучими, західні санкції мали лазівки, винятки або недоліки, якими й скористалась Росія. Тож заборона SWIFT була половинчастим заходом, який не поширювався на банки, що проводять енергетичні операції. З'ясувалось, що експортні обмеження цін на нафту не мали надійного механізму примусу. У відповідь на повну заборону ЄС експорту російських алмазів Кремль переорієнтував його до третіх країн, зокрема ОАЕ. На тлі заборони США і союзниками експорту до РФ товарів і технологій військового та подвійного призначення й запровадження багатостороннього експортного контролю, Росія почала закуповувати військові компоненти через посередників і виробників третіх країн. І основною різницею реакції економік цих країн на санкції є те, що на відміну від Ірану, Росія посідала значне місце в економічній архітектурі світу, а економічні зв'язки РФ і України до початку

повномасштабної війни залишались тісними, навіть на тлі агресії Росії, яка тривала з 2014 року, так продовжувала давати про себе знати спадщина СРСР. З часом економіка Росії все більше інтегрувалась у європейську.

Протягом десятиліть РФ вибудовувала зв'язки, намагаючись стати незамінним постачальником дешевих енергоресурсів, зокрема нафти й газу, на ринки Європи. У відповідь імпортувала з ЄС значну кількість товарів, послуг та технологій. Враховуючи цей тісний взаємозв'язок, країни ЄС і розраховували на вбивчу силу санкцій на початку повномасштабної війни, але оскільки вводились вони нерішуче і невчасно то очікуваний ефект було втрачено. Зробим порівняльну характеристику впливу міжнародних санкцій на економіки Ірану та Росії в таблиці 2.27

Таблиця 2.27 - Порівняльна характеристика впливу міжнародних санкцій на економіки Ірану та Росії.

Іран	Росія
Початок введення санкцій	
1979 рік	2014 рік
Кількість санкцій	
3 600	Понад 18 000
Причини введення санкцій	
Відповідь на дії Корпусу вартових ісламської революції за застосування ядерних технологій у військових цілях	Анексія Криму, окупація частини областей на сході України, повномасштабне вторгнення на територію України.
Основні санкції	

Продовження таблиці 2.27

Забороняють експорт до Ірану атомної, ракетної й значної частини військової продукції, прямих іноземних інвестицій в газову, нафтову і нафтохімічну промисловість Ірану, експорт продукції тонкої нафтопереробки, а також будь-які контакти з Корпусом вартових ісламської революції, яку визнано терористичною організацією, банками та страховими компаніями, фінансові транзакції й співпрацю з морським флотом Ірану. Санкції введені за застосування ядерних технологій у військових цілях. Відключення від SWIFT замороження понад 100 млрд дол банківських активів. У 2024 році США ввели санкції проти Ірану через виробництво й постачання за кордон ударних дронів.	На фізичних осіб і цілі галузі, зокрема особисто на Путіна, заборона польотів російської авіації; замороження резервів центрального Банку, відключення від SWIFT; Замороження активів високопосадовців, експорт предметів розкоші, енергетичний сектор, заборона на імпорт російського вугілля; Заборона на сиру нафту, золото, зброю, алмази, експортні обмеження, обмеження на імпорт товарів, що приносять значні доходи, заходи із запобігання обходу санкцій.
Ефект від санкцій	
З 2012 року економіка впала від третини до двох третин, а середньорічна інфляція становила 35-45%. Зростання цін, вихід бізнесів з країни, заворушення, еміграція.	Рівень інфляції у 2022 році перевищив 20%; проблеми з отриманням найважливіших компонентів, деталей, технологій; фінансова і технологічна ізоляція; поступова деградація нафтової та газової галузей; вихід бізнесів, більше ніж 1 100 міжнародних компаній припинили роботу.
Мілітарна вагомість у світі	
Знаходиться в процесі розробки ядерної зброї	Володіє ядерною зброєю
Обхід санкцій	
Постачає нафту в Китай через малайзійські компанії Отримує підсанкційні товари від ОАЕ Імпортує підсанкційні товари через торгівельні та фінансові центри в Дубаї	Постачає нафту в Китай, Індію, використовує тіньовий танкерний флот Отримує підсанкційні товари через колишніх радянських республік Центральної Азії, Китай, ОАЕ

Джерело: [36]

То навіщо ж продовжувати запроваджувати дедалі нові й нові обмеження, якщо їхньої публічно заявленої мети - змінити поведінку тих держав, на які вони накладаються - не може бути досягнуто? "Ми живемо в епоху санкцій. Якби вони не запроваджувалися, це було б майже як негласна підтримка тих, проти кого вони запроваджені. Або якби взагалі не було відповіді на цю атаку, що порушує міжнародне право", - пояснює в інтерв'ю DW Крістіан фон Зест (Christian von Soest), експерт із санкцій із Німецького

інституту глобальних і регіональних досліджень (German Institute for Global and Area Studies, GIGA). За словами фон Зеста, автора книжки "Санкції: потужна зброя чи безпорадний маневр?", що вийшла рік тому, обмеження, запроваджені Заходом, справді не призвели до зміни поведінки Росії та Ірану. Однак США та ЄС перебувають у процесі посилення своїх рестриктивних заходів. Згідно з повідомленням The Wall Street Journal, Вашингтон готує обмеження проти низки китайських банків, спрямовані на їхнє виключення зі світової фінансової системи. За даними видання, американська влада хоче таким чином запобігти фінансовій допомозі Пекіна російському оборонному сектору. Євросоюз також проводить зміни у своїх структурах, щоб краще забезпечувати дотримання запроваджених ним санкцій. Із січня 2023 року відповідальним за це в ЄС є високопоставлений дипломат Девід О'Салліван. "У його завдання, наприклад, також входить відвідування пострадянських держав, розташованих по сусідству з Росією, і переконання їхньої влади в необхідності більш суворого дотримання санкцій", - пояснює Крістіан фон Зест. Наразі існує також так зване застереження No Russia Clause ("не в Росію"), яке покликане змусити експортерів доводити, що товари, які вони постачають - машини, транспортні засоби, автозапчастини - не прямують далі в РФ. Подібне застереження про кінцеве використання знайоме нам за законом про контроль над постачанням зброї", - додає німецький експерт. Тиск посилюється і на Об'єднані Арабські Емірати. "ОАЕ стали центром для обходу іранських і російських санкцій", - заявляють в американському аналітичному центрі Atlantic Council. Саме тому Група розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (Financial Action Task Force, FATF), міжурядова організація, створена 1989 року Великою сімкою, яка займається виробленням світових стандартів у сфері протидії відмиванню злочинних доходів, внесла ОАЕ до свого так званого "сірого списку". У ньому перераховані ті країни, де, на думку FATF, існують підвищені ризики відмивання грошей і фінансування тероризму.

2.3 Роль фінансових санкцій на економіку Росії

Оцінити вплив санкцій на економіку країн та на їх фінансову сферу, їх ефективність і доречність частіше за все буває досить складно. Адже вони майже ніколи не застосовуються окремо від інших елементів тиску, наприклад переговорів або погроз, чи апелювань до судових інстанцій.

Відокремити вплив санкцій від впливу інших факторів часто технічно неможливо. Наприклад, оцінний вплив сукупності факторів на російську економіку протягом 2014-2017 років, можна підтримувати двома показниками: падіння номінального ВВП на 25-35% та девальвація національної валюти (рубля) приблизно вдвічі. Але секторальні санкції були лише одним із чинників, до яких слід додати насамперед дію загальної рецесії російської економіки та падіння ціни на енергоносії. Точно оцінити вплив саме санкцій, нехай лише у сфері нафтової промисловості, неможливо.



Рисунок 2.1. - Вплив на курс російського рубля

Джерело: [37]

В ідеальній конструкції очікування від санкцій виглядають приблизно так: керівництво підсанкційної держави має настільки перелякатись санкції, що швидко й беззаперечно змінить свою руйнівну шкідливу політику на конструктивну та миролюбну.

На жаль, це майже ніколи не працює. Ефективність санкцій як інструменту примусу залишається вкрай низькою.

По-перше, результат санкцій ніколи не буває миттєвим;

По-друге, результат санкцій може не справдити завищених чи помилкових очікувань;

По-третє, у підсанкційних держав є способи мінімізувати вплив санкцій та запобігти чи зменшити руйнівний ефект від них.

Зокрема : знаходження альтернативних ринків збуту і джерел постачання, використання контрстратегій наприклад шляхом контрабанди, імпортозаміщення або накопичення; перекладання пов'язаних із санкціями економічних проблем на різні групи населення.

Тоді санкції зможуть не стільки викликати протест збіднілого населення проти панівної еліти, як задумувалось прихильниками санкційної політики, а сприяти піднесенню патріотизму та зростанню суспільної підтримки режиму, завдяки дії ефекту “Згуртування навколо прапору”, як ми це спостерігали в Росії після введення санкцій 2022 року.

Проте, коли ми говоримо про фінансові санкції, то вважається, що вони мають найшвидший ефект, оскільки фінанси - це кровоносна система економіки, яка одразу реагує на будь-які зміни. Водночас з фінансовими йдуть торгівельні санкції, які в тандемі надійно придушують економічну активність. Крім того, фінансові санкції включають заборону доступу до фінансових ресурсів, блокування банківських рахунків, заборону торгівлі цінними паперами, тощо. А саме ці процеси найбільш цифровізовані, тобто їх нескладно відстежувати та контролювати, а відповідно швидко реагувати й

наказувати за обхід санкцій.

В контексті теми дипломної роботи, нас цікавить роль фінансових санкцій, вважаю, що буде доречно зупинитись саме на прикладі санкцій, накладених на РФ у відповідь на повномасштабне вторгнення в Україну.

Для початку порівнюємо стан економіки України та Росії до повномасштабної війни та після.

Таблиця 2.28 - Економіки України та Росії до повномасштабної війни та після

Показник	Стан до повномасштабної війни 2021	Стан під час повномасштабної війни 2023
ВВП	Україна: 199.84 млрд дол Росія: 1,843.13 млрд дол	Україна: 173.41 млрд дол Росія: 1,997.03 млрд дол
Інфляція	Україна: 7.9% Росія: 8,9 %	Україна: 5,1% Росія: 8%
Безробіття	Україна: 10,3% Росія: 4,72%	Україна: 18,7% Росія: 3%
Державний бюджет	Україна: ≈ \$57 млрд дол Росія: ≈ \$340 млрд дол	Україна: ≈ \$60 млрд дол Росія: ≈ \$352 млрд дол
Зовнішньоторговельний оборот	Україна: ≈ 141,54 млрд дол Росія: ≈ 785 млрд дол	Україна: ≈ 99,4 млрд дол. Росія: ≈ 55,140 млрд дол

Джерело: розроблено автором на основі [45], [46], [48], [50]

Аналізуючи таблицю 2.28, можна побачити значні зміни в економічних показниках України та Росії протягом років, зокрема вплив повномасштабної війни на їхні економіки. У першу чергу, валовий внутрішній продукт (ВВП) обох країн є ключовим показником економічного здоров'я. Під час війни ВВП України зменшився, що свідчить про зниження економічної активності. Натомість, ВВП Росії зросло, це пояснюється збільшенням виробництва оборонного обладнання.

Щодо інфляції, обидві країни зазнали певного зниження під час війни, але Україна виявилася більш успішною у стримуванні цього процесу.

Безробіття також показує протилежні тенденції: в Україні воно значно

зросло, по причині великої кількості внутрішньо-переміщених осіб, великої еміграції, втрати великої кількості підприємств. Тоді як в Росії відбувся виразний спад рівню безробіття, оскільки збільшилась кількість місць завдяки розвитку військово-промислового комплексу, відтоку емігрантів та потреба у великій кількості військових.

Державний бюджет обох країн зріс, але варто звернути увагу на те, що зовнішньоторговельний оборот зменшився і в Україні, і в Росії. Це свідчить про зменшення міжнародної торгівлі та залежності від зовнішніх ринків.

В цілому, можна зробити висновок, що обидві країни зазнали серйозних економічних змін під час повномасштабної війни. Проте, Росія виявилася більш стійкою, зберігаючи великі показники ВВП та маючи менше впливу на безробіття. Україна ж відчула більший вплив війни на свою економіку, про що свідчать зниження ВВП та стрімке зростання безробіття. Українська економіка адаптується під умови роботи в стані війни, але робить це повільно, оскільки в умовах критично високих інвестиційних та виробничих ризиків і надалі стикатиметься з серйозними обмеженнями. Вплив війни на економіку Росії значно менший, хоча економіка підірвана завдяки санкціям. В наслідок чого розпочався процес глибокої рецесії.

Одним з найвпливовіших та найефективніших вважається третій етап санкцій проти країни-агресора, який розпочався 25 липня 2022 року і стосувався саме енергетичного та фінансового секторів, продукції військового та подвійного призначення.

Отже фінансові санкції передбачають обмеження для російських банків (включаючи ті, що мають частку державної власності понад 50%) щодо їхнього виходу на кредитний ринок і використання фінансових інструментів з терміном дії понад 90 днів. Також заборонено випуск держбанками євробондів і випуск акцій на користь європейських власників.

Такі ж обмеження стосуються державних інститутів РФ, корпорацій та агенцій із часткою державної власності понад 50%. 12 вересня ЄС запровадив

проти РФ нові санкції, якими встановлювалась заборона на організацію боргового фінансування для паливно-енергетичних компаній (“Роснефть”, “Транснефть”, “Газпромнефть”), торги їхніми облігаціями зі строком обігу понад 30 днів та участь в організації випусків таких паперів. ЄС також обмежив позики для “Сбербанку РФ”, “ВТБ”, “Газпромбанку”, “ВЗБ”, “Россельхозбанк”, ввів обмеження обігу цінних паперів ряду банків. Розглянемо ступінь впливу західних санкцій на РФ у таблиці 2.29.

Таблиця 2.29 - Західні санкції за ступенем впливу на економіку та економічних суб’єктів РФ

Ступінь впливу санкцій	Зміст (напрямок) впливу
	Застосовані санкції
Шок для фінансового сектора, який призвів до падіння ВВП, розкручування інфляції, здорожчання кредитних ресурсів тощо	Заборона MasterCard та VISA співпрацювати з державними або наближеними до держави банками. Заборона на інвестиції, надання послуг, у тому числі у сфері туризму, і торгівлю з Кримом і Севастополем. Обмеження на співробітництво з державними та наближеними до держави банками. Закриття коррахунків. Арешт власності та застав банків у США та Європі Заборона на використання SWIFT. Заборона на імпорт російської нафти та газу. Заборона на нові інвестиції у РФ
Вагомі наслідки для окремих компаній та банків, які потенційно можуть бути пом’якшені діями уряду	Заборона на купівлю акцій, облігацій, депозитарних розписок (що вже є в обігу). Обмеження стосовно дочірніх компаній, банків, у т.ч. закордонних. Заборона на включення цінних паперів в індекси. Персональні санкції (менеджмент банків) Заборона на імпорт, реімпорт, реекспорт, транзит, тимчасове ввезення товарів через митний кордон України. Заборона на імпорт російської електроенергії та вугілля
Обмеження, які суттєво не вплинули на діяльність компаній (банків)	Припинення фінансування ЄБРР та ЄІБ. Відмова США підтримувати проекти СБ в Росії. Обмеження доступу до ринків капіталу актуальне не для всіх банків і компаній: деякі переорієнтувалися на азійський ринок, іншим вдається залучати гроші на Заході або в РФ. Подальше розширення «чорного списку» росіян. Обмеження на морський і автомобільний транспорт

Джерело:[32]

Теоретично, найбільш важливим санкційним кроком вважають

відключення Росії від SWIFT, що значно вплинуло б на банківський сектор РФ, оскільки цю систему використовують багато фінансових установ по всьому світу. Відключення від системи SWIFT означає збільшення кількості днів для розрахунків, а отже багато контрагентів відмовиться від будь-яких контактів з Росією. Зростуть ризики несанкціонованого доступу до банківської системи. Ускладняться операції пов'язані з брокерськими та біржовими розрахунками. Таким чином, відключення від SWIFT означає неможливість проведення жодних зовнішніх розрахунків, інакше кажучи, замороження операцій з експорту та імпорту, оскільки ускладниться процес отримання експортної виручки та подорожчає імпорт і погашення боргів.

Проте ця серйозна міра застосована лише проти семи банків Росії, проти найбільшого в країні кредитора “Сбербанк” обмеження вирішили не застосовувати.

Чому ж такий важливий санкційний важіль було не дотиснуто країнами ЄС, які приймали рішення щодо даної санкції? Частково, з політичних міркувань, але й значною мірою з економічних. Адже санкції зачіпають обидві сторони протистояння, оскільки Росія глибоко вплетена в світовий фінансовий ринок. Наприклад Німеччина спочатку була проти відключення РФ від SWIFT по торговельним мотивам, оскільки у них з Росією один із найбільших товарообігів, і якщо припиняться миттєві платежі тисяч компаній, це вдарить по німецькому бізнесу. Розрахунки за енергетичні послуги також ідуть постійно. Відповідно не буде розрахунків - не буде постачання послуг. Кіпр, залишаючись прихистком для великої кількості російських грошей, ризикує із блокуванням SWIFT залишитись без переказів з Росії на Кіпр і навпаки. Таким чином, країни Європи несуть певні ризики, можливі збитки, залучаючись до санкційної політики, однак європейська економіка не впаде, а тиск на російську має призвести до певних політичних поступок.

Розглянемо ще один аспект впливу фінансових санкцій (на прикладі

санкцій накладених на РФ) на світовий фінансовий ринок. В умовах обмеженого доступу компаній РФ до західного ринку капіталу очевидно відбудеться подальше розширення їхньої співпраці з азійськими компаніями і фінансовими інституціями. Вони можуть надати їм необхідне боргове фінансування або прийняти США або ЄС санкції, вони можуть неохоче надавати гроші російським компаніям, побоюючись вторинних санкцій стосовно себе (зокрема так зараз відбувається з Китаєм).

Ізоляція Росії спрацьовує на користь східноєвропейським та африканським країнам. Банки країн, що підтримували санкції проти РФ, проводять переорієнтацію своїх грошових потоків. У довгостроковій перспективі основним наслідком санкцій буде ізоляція економіки РФ. Проте водночас введені санкції спричинять фрагментацію світової економіки, створення зон пільгових правил торгівлі та регіональної платіжної системи.

Розглянемо також інший бік медалі, як санкції, накладені на Росію впливають на розвиток її економіки. Санкції часто сприймають як елемент знищення економіки, та насправді вони є швидше механізмом її структурної трансформації, вони лише сприяють уповільненню економічного росту і зменшенню потенціалу до зовнішньої агресії. В той же час, вони спонукають економіку до змін. Санкції почали розхитувати економіку РФ, але оскільки вона ринкова, а не планова, як було в СРСР, то вона підлаштовується, можна сказати еволюціонує. Наприклад, з початком дії санкцій різко скоротилися надходження від нафтогазової продукції. Якщо до війни її частка була 50%, то зараз 35% на 65% на користь не нафтогазових галузей. Це позитивно може вплинути на економіку Росії, оскільки чим менше вона буде залежати від цього сектору, тим менш вразлива буде по відношенню до санкцій. В цій ситуації саме не нафтогазові галузі стають драйверами розвитку, причому не тільки по показнику ВВП, а й по надходженню податків. Вже сьогодні нафтогазові галузі, на які накладено санкції приносять до бюджету 30%, на відміну від решти галузей, які мають частку 70%.

Коли ввели санкції на транзакції, це призвело до того, що зменшився відтік капіталу, тобто величезна кількість грошей лишається в країні, які не витрачаються на імпорту, як раніше, тому що знову ж таки введені санкції на велику кількість імпортованих дороговартісних товарів. В ситуації, коли доходи значної частини населення досить високі, а споживчий імпорту зменшився, то цей надлишок капіталу залишився в країні. На ці гроші запустили військово промисловий комплекс.

В РФ традиційно було засилля імпортованих товарів. Після введення санкцій на імпорту та виходу з ринку іноземних фірм, залишився величезний сегмент, який відразу почав заповнювати російський бізнес, розвиваючись і, знову ж таки, поповнюючи бюджет країни через податки. Таким чином, запроваджено модель, коли цивільна економіка заробляє гроші, а держава вкладає ці гроші в ВПК.

Отже, проаналізувавши роль (вплив) санкцій на економіку країни агресора, ми дійшли висновку, що для того, аби санкції діяли ефективно необхідний тривалий період часу і багатостороння підтримка інших країн. А ще велику роль відіграє вагомість підсанкційної країни для світової економіки. Так РФ, на відміну від Куби, ПАР, Ірану чи Північної Кореї, має зовсім інші політичні та економічні зв'язки з рештою світу тому її значення для світової економіки та безпеки є набагато більшим. Так система нафтових обмежень не спрацювала зокрема тому, що не виходить виключити Росію з ринку. Потреба в енергоресурсах в світі дуже велика і жодна країна не хоче обмежувати себе в них. Збереження і нарощування торгівельних зв'язків з Китаєм, Турцією, Індією дало Росії можливість забезпечити надходження грошей з зовні, які підживлюють економіку, не дають їй впасти.

Вплив санкцій взаємний, він впливає не тільки на підсанкційні країни, але й частково на ті, які безпосередньо вводять ці санкції. Але потрібно розуміти, що, наприклад, у випадку введення масштабних антиросійських санкцій з початку війни стало абсолютно необхідним кроком задля

зменшення можливостей Кремля для наступу на Україну.

Варто додати, що завдяки санкційній політиці країни Заходу нарешті зможуть зменшити свою багаторічну залежність від російських ресурсів.

Окрім того, економічні втрати через запровадження санкцій - ніщо у порівнянні із наслідками можливої російської агресії проти Заходу в майбутньому.

То чи є альтернатива санкціям? Обміркувавши це питання, ми дійшли висновку, що насправді таких ж впливових та законних альтернатив санкціям, не існує. Наступним рівнем впливу можуть бути лише протизаконні дії, які мають можливість зупинити держави лише шляхом агресії, наприклад війною, зброєю масового знищення або відокремленням держави від всього світу: перекриття кордонів, відключення від всесвітніх мереж інформації, анулювання акцій, цінних паперів, надходжень від інвестицій, конфіскація майна держави та її громадян, яке знаходиться за кордоном.

Отже, на даний момент санкції вважають єдиним безальтернативним засобом впливу мирним шляхом. В підтвердження цієї думки, приведемо цитату президента США Джо Байдена з інтерв'ю американському ведучому Брайяну Коену про поточні санкції проти Росії: "Є дві опції: почати третю світову війну, піти на реальну війну з Росією - або забезпечити, щоб країна, яка діє настільки всупереч міжнародному праву заплатить за це свою ціну."

ВИСНОВКИ

Під санкцією потрібно розуміти елемент правової норми, що встановлює неvigідні наслідки у разі порушення правила. Міжнародні санкції - колективні або односторонні примусові заходи, які застосовуються одними міжнародними, державними або регіональними чи спеціалізованими міжнародними організаціями, зокрема ЄС або Радою Безпеки ООН до інших країн, які порушили норми міжнародного права, або своїми діями підривають світовий правопорядок (тероризм, агресія, загроза миру).

Мета застосування санкцій - це захист національних інтересів, національної безпеки, суверенітету і територіальної цілісності держави, протидії терористичній діяльності, запобігання порушенню, відновлення порушених прав, свобод та законних інтересів громадян країни, суспільства, держави. Санкції можуть застосовуватись як покарання за неприйнятні дії, або запобігання протиправних дій.

Санкції можуть бути різних видів: фінансові, економічні, торговельні, дипломатичні, технологічні, особисті, санкції у сфері транспорту і торгівлі, екологічні, соціокультурні тощо. Застосовуються окремо або в поєднанні для досягнення певних політичних, економічних чи безпекових цілей. Вводяться на країни, на сектори економіки країни, або на окремих осіб.

Під фінансовою санкцією розуміється обов'язковий структурний елемент норми фінансової відповідальності, який закріплює міру та обсяг фінансової відповідальності, виступає як один із засобів регулювання фінансових відносин та який застосовується уповноваженими органами у випадку виявлення фінансового правопорушення. Міжнародні фінансові санкції передбачають заборону доступу до фінансових ресурсів, блокування банківських рахунків, заборона торгівлі цінними паперами тощо.

Очікування від фінансових санкцій наступні: створення невизначеності

для інвесторів і зниження їх впевненості, що призводить до надання цін на акції та обсяги торгівлі, призводить до інтенсивного відтоку капіталу, девальвації валюти, низького рівня інвестицій.

Ефективність міжнародних санкцій ґрунтується на тому, наскільки результати відповідають поставленим цілям. На ефективність санкцій значною мірою впливають такі фактори, як своєчасність, доречність, швидкість введення та дотримання єдиної санкційної політики державами. Статистика останніх десятиліть вказує на те, що тільки приблизно в кожному четвертому випадку економічні санкції призводили до суттєвих змін у поведінці держави, проти якої були введені, в кожному третьому випадку санкції допомогли запобігати незаконному застосуванню зброї.

Характерною особливістю сучасних міжнародних відносин стає те, що санкції виходять на перший план у міжнародній політиці й витісняють традиційну дипломатію. При тому санкції наділяються протекціоністськими, деглобалізаційними й регулятивними рисами, служать геополітиці й насамперед виливають на економіку. Санкції все більше виступають в ролі захисних заходів та інструментів просування національних інтересів конкретних держав, тобто набувають суто протекціоністських характеристик у досягненні конкурентних переваг.

Санкції залишаються, попри свою недосконалість, основним засобом міжнародного тиску. За їх допомогою світ висловлює своє категоричне негативне ставлення до порушників світового правопорядку. Тому залишається працювати над покращенням їх ефективності, а саме вводити цілеспрямованість та адресність проти конкретних осіб, галузей, еволюціонувати від загальних заходів до комбінацій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Außenminister Sigmar Gabriel zu US-Sanktionsgesetzen gegen Russland, Iran und Nordkorea. URL: amt.de/DE/Infoservice/Presse/Meldungen/2017/170728_BM_Sanktionen.html.
2. Barry E. Carter. International Economic Sanctions: Improving the Haphazard U.S. Legal Regime. URL: <http://scholarship.law.berkeley.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2019&context=californialawreview>.
3. Lisa M. L. Martin Coercive Cooperation: Explaining Multilateral Economic Sanctions URL: https://books.google.com.ua/books?id=9bbRR1qwfOgC&printsec=frontcover&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false
4. Borodaenko A.A. Sanctions and measures in the international Law: the challenge of codification and interpretation. URL: <https://doi.org/10.24158/tipor.2018.5.25>.
5. Economic Sanction as Foreign Policy Yoshi Kobayashi URL: https://www.researchgate.net/publication/322628790_Economic_Sanction_as_Foreign_Policy
6. Council of the European Union, 10198/1/04, Basic Principles on the Use Restrictive Measures (Sanctions). URL: <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv.13>. Davidsson E. Towards A Definition of Economic Sanctions. The Economist. 2021. № 18. URL: http://aldeilis.net/wp-content/uploads/sites/3/2010/05/2878_econsanc-definition.pdf.
7. Economic Sanctions as Tools of Foreign Policy. Report to the Chairman. Committee on Foreign Relations, U. S. Senate. Washington D.C.: DIANE Publishing, 2022. URL: <http://www.gao.gov/assets/160/151591.pdf>. 15. EU-Sanktionen. URL: <http://ec.europa.eu/>

- comm/external_relations/cfsp/sanctions/index_de.htm.
8. Can economic sanctions be effective? (2018) Maarten Smeets URL:
https://www.wto.org/english/res_e/reser_e/ersd201803_e.pdf
 9. Handelsbilanz: Nebelkerzen aus Amerika. Aussenhandel. 24 Mai 2018.
URL:
<http://www.iwd.de/artikel/handelsbilanz-nebelkerzenaus-amerika-389431/>.
 10. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development.
Resolution adopted by the General Assembly on 25 September 2019. URL:
https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E.
 11. The Effects of Economic Sanctions within the Russia-Ukraine Conflict
Morad Bali
 12. What Are Economic Sanctions? Council on foreign relations. URL:
<http://www.cfr.org/sanctions/economic-sanctions/p36259>.
 13. Міністерство закордонних справ України. Офіційний сайт. URL:
<https://mfa.gov.ua/>.
 14. Організація Об'єднаних Націй. Україна. Офіційний сайт. URL:
<https://ukraine.un.org/>.
 15. Положення про Комісію міжнародного права: Міжнародний документ
№ 995_a01. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_a01#Text.
 16. Постійні місії та делегації в Женеві. URL:
<https://www.geneve-int.ch/whoswho>.
 17. Robert A. Pape Why Economic Sanctions Do Not Work Robert
URL: <https://www.jstor.org/stable/2539263>
 18. Ukraine's Patronal Democracy and the Russian Invasion (2023)
Bálint Madlovics, Bálint Magyar
 19. Russia's Imperial Endeavor and Its Geopolitical Consequences (2024)
Bálint Madlovics, Bálint Magyar
 20. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду :
Міжнародний документ № 995_010. URL:

- https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
21. Фліссак К. Економічні санкції та специфіка їх позиціонування в сучасних міжнародних відносинах. Актуальні проблеми правознавства. 2019. Випуск 1 (17). 2019. С. 72–80.
 22. Роль санкцій у сучасному світі: між інструментом тиску та геополітичною стратегією URL:<https://finap.com.ua/>
 23. Sanctions and Russia (2015) Jarosław Ćwiek-Karpowicz Stanislav Secrieru
 24. YouTube канал “Новини Live” (ЛПІСІЦ: Звідки у Москві гроші? Партнерство Китаю та РФ)
 25. Стаття журналу “Українська правда”. Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2022/03/12/683843/>
 26. Центр проти дезінформації. URL: <https://cpd.gov.ua/main/shho-zavazhaye-efektyvnosti-zahidnyh-sankcij-proty-rosiyi/>
 27. Gary Clyde Hufbauer, Jeffrey Schott, Kimberly Ann Elliott Economic Sanctions Reconsidered. URL: https://d11.cuni.cz/pluginfile.php/863435/mod_resource/content/0/Gary%20Clyde%20Hufbauer%2C%20Jeffrey%20J.%20Schott%2C%20Kimberly%20Ann%20Elliott%2C%20Barbara%20Oegg-Economic%20Sanctions%20Reconsidered%20%282008%29.pdf
 28. Про запровадження санкцій Ради Безпеки ООН проти руху Талібан (Афганістан) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0175500-99#Text>
 29. ECONOMIC SANCTIONS AS POLITICAL INSTRUMENT IN INTERNATIONAL RELATIONS: THE CASE OF THE RUSSIAN FEDERATION (2017) Lenina Pomeranz URL:https://repositorio.ipea.gov.br/bitstream/11058/7389/1/TdM_v3_n1_Economic.pdf

30. ОАЕ опинились під тиском США та Євросоюзу через співпрацю з Росією, — Reuters URL: <https://www.unian.ua/economics/other/oae-opinilis-pid-tiskom-ssha-ta-yevro-soyuzu-cherez-rosiyu-12623205.html>
31. Санкції країн URL: <https://static.privatbank.ua/files/crewing/sankcii.pdf>
32. Міжнародні санкції та їх наслідки для ринку РФ URL: https://www.researchgate.net/publication/313658891_Miznarodni_sankcii_ta_ahni_naslidki_dla_finansovogo_rinku_RF
33. Санкції США проти Куби URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B0%D0%BD%D0%BA%D1%86%D1%96%D1%97_%D0%A1%D0%A8%D0%90_%D0%BF%D1%80%D0%BE%D1%82%D0%B8_%D0%9A%D1%83%D0%B1%D0%B8
34. Економічна правда.
URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/08/16/690467/>
35. Санкції проти України URL: <https://uk.wikipedia.org/>
36. Томас Кольман. “DW”
URL: <https://www.dw.com/uk/zahidni-sankcii-proti-rosii-ta-iranu-naskilki-voni-efektivni2-a-68946844/a-68946844>
37. МЦПД “Антиросійські санкції: інструмент впливу, чи демонстрація безсилля”
38. Sanctions against Russia: what have been the effects so far?
URL: <https://www.economicsobservatory.com/sanctions-against-russia-what-have-been-the-effects-so-far>
39. Санкції працюють, але їх недостатньо URL: <https://voxukraine.org/sanktsiyi-pratsyuyut-ale-yih-nedostatno-yaki-obmezheniya-ukrayina-i-svit-vprovadyly-proti-rosiyi-ta-chy-maly-vony-rezultat>
40. Обхід санкцій URL: <https://forbes.ua/money/proboini-u-sanktsiyakh-forbes-viyaviv-shcho-kraini-es-ta-ssha-anomalno-zbilshili-eksport-do-susidiv-rosii-yak-ukraina-boretsya>

z-reeksportom-do-rf-16082023-15437

41. Financial Times/
<https://www.ft.com/content/b18d2c74-b59e-11e3-81cb-00144feabdc0>
42. Council Foreign Relations “Two Years of War in Ukraine: Are Sanctions Against Russia Making a Difference?” URL:
<https://www.cfr.org/in-brief/two-years-war-ukraine-are-sanctions-against-russia-making-difference>
43. ChatGPT 3.5. <https://chat.openai.com/chat>
44. Список осіб, до яких застосовано санкції через російську агресію проти України URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki>
45. Дані державного бюджету
 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/>
46. Дані держбюджету України станом на 2021 рік URL:
<https://www.kmu.gov.ua/en/news/derzhbyudzheth-2021-za-sichen-gruden-2021-roku-do-zagalnogo-fondu-nadijshlo-1084-trln-grn>
47. THE POLITICAL ECONOMY OF ECONOMIC SANCTIONS WILLIAM H. KAEMPFER URL: <https://www.sfu.ca/~schmitt/sanctions.pdf>
48. Рівень безробіття в Україні
 URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/labour/unemploy/2021/>
49. BBC News URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/articles/cyx44wn1qdzo>
50. Russia: Gross domestic product (GDP) in current prices from 1997 to 2029
 URL:
<https://www.statista.com/statistics/263772/gross-domestic-product-gdp-in-russia/>
51. YouTube канал “HUGS.FUND”
 URL: <https://www.youtube.com/watch?v=GbV2mKw-Ieo>

ДОДАТКИ

Додаток А

ОГЛЯД СПЕЦІАЛЬНОЇ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Economic Sanction as Foreign Policy (2018) Yoshi Kobayashi

This book is about states use economic sanctions to force policy changes in other states by restricting their economic ties. Initially, scholars debated the effectiveness of sanctions in foreign policy, but since the 1990s, they've examined how and why sanctions work, why states use them, and their varying durations. Two main perspectives, strategic and domestic politics-based, offer contrasting answers. Despite supporting evidence for both, they have limitations. Scholars now seek to merge these perspectives into a unified theoretical framework to enhance understanding.

2. Can economic sanctions be effective? (2018) Maarten Smeets

The book examines economic sanctions as a policy tool but questions their effectiveness. While increasingly used to express dissatisfaction with a country's behavior, there's no conclusive evidence of their efficacy. The paper reviews how sanctions work and challenges countries face in applying them. It argues that sanctions impose economic costs on all parties and may lead to unintended consequences. Additionally, the shift towards targeted approaches like 'smart' sanctions complicates assessing their impact. Despite limitations, sanctions are preferred over military intervention, yet they don't always prevent armed conflict

and can escalate human and economic costs. Therefore, while sanctions serve as a diplomatic tool, their ability to achieve desired outcomes remains uncertain.

3.The Effects of Economic Sanctions within the Russia-Ukraine Conflict (2024) Morad Bali

This book offers a comprehensive examination of the Russia-Ukraine conflict through the lens of economic sanctions, shedding light on the multifaceted implications of using economic coercion in international relations. By compiling six studies authored by researchers specializing in economic coercion and/or Russia, the editor presents a diverse array of perspectives on this critical geopolitical issue.

The book analyzes the factors influencing firms' decisions to suspend or withdraw business operations in Russia and examines how high-tech exports of Russian small and medium-sized enterprises were affected by sanctions.

4. Sanctions and Russia (2015) Jarosław Ćwiek-Karpowicz Stanislav Secrieru

This book is about the sanctions imposed against Russia, due to the attack on Ukraine, in particular the annexation of Crimea and the aggression in the east in 2014.

Western sanctions have proven to be a potent tool in shaping Russia's approach to Ukraine for a while. Targeting over a hundred Russian political and business figures, as well as numerous enterprises and banks, these measures signal a significant shift in relations. The annexation of Crimea and conflict in eastern Ukraine have redefined Russia from a strategic partner to a regional security challenge.

5.Economic sanctions as political instrument in international relations: the case of

the Russian Federation(2017) Lenina Pomeranz

This paper aims to assess the impact of economic sanctions on Russia, with a broader context drawn from ongoing negotiations between the USA and Iran regarding sanctions suspension, and between the USA and Cuba to restore diplomatic relations. It examines the meaning of economic sanctions, their economic, financial, and social costs, and their effectiveness in maintaining global peace. The general findings indicate that while economic sanctions against Iran and Cuba resulted in significant economic losses, suffering, and isolation, they failed to achieve their intended goals. Similarly, sanctions against Russia, applied in the context of the Ukrainian civil war, persist but are subject to negotiation.

6. Ukraine's Patronal Democracy and the Russian Invasion (2023)

Bálint Madlovics, Bálint Magyar. *The Russia-Ukraine War, Volume One*

The authors of this volume, leading Ukrainian scholars supplemented by colleagues from Hungary. The book provides an overview of the development of Ukraine's political-economic system.

The Russian invasion of Ukraine in 2022 jeopardizes the country's independence and its chances for Western-style development. However, the heroic attitude of the Ukrainian people, combined with a solidifying national identity, makes the domestic foundations for a western turn stronger than ever.

7. Russia's Imperial Endeavor and Its Geopolitical Consequences (2024)

Bálint Madlovics, Bálint Magyar. *The Russia-Ukraine War, Volume Two*

Aside from the near-complete devastation of a sovereign state and reversal of the global balance of power, the Russian invasion of Ukraine in 2022 is leading to a

radical transformation in the Eastern European and Eurasian regions – including Russia itself.

The chapters in this volume examine the main geopolitical consequences of the resurgent imperialist aspirations of the Russian Federation. They examine the ideological tools of history falsification as an integral part of hybrid warfare. Turning to the economy, the book discusses how the war and economic sanctions imposed on Russia are redrawing the geopolitical map and how economic relations would change following a regime transformation. The book discusses the reactions of members of the international community to the invasion, whether threatened or neutral parties or allies.

8. Economics Observatory “Sanctions against Russia: what have been the effects so far?” (2023) Iikka Korhonen

The article thoroughly examines the effectiveness and consequences of economic sanctions imposed against Russia in response to its actions on the international stage, notably the annexation of Crimea and intervention in the conflict in eastern Ukraine. The authors analyze how these sanctions have impacted the Russian economy, including the ruble, banking system, energy sector, and other industries. They also explore Russia's responses to these restrictions, employing various strategies such as seeking alternative markets and increasing domestic production. Additionally, the article assesses the geopolitical impact of the sanctions in the region, as well as their implications for international politics and relations.

9. Council Foreign Relations “Two Years of War in Ukraine: Are Sanctions Against Russia Making a Difference?” (2024) By Noah Berman

This article examines the effectiveness of sanctions imposed against Russia in

response to its intervention in the conflict in eastern Ukraine. The authors explore various aspects of this situation, including whether these sanctions have achieved their intended goals of deterring Russia from aggressive behavior and assisting in resolving the conflict in Ukraine. They also discuss how Russia has responded to these sanctions and potential pathways for further developments in the situation. The article also include analysis of the potential consequences of sanctions for the Russian economy and the geopolitical situation in the region.

10. The political economy of economic sanctions William H. Kaempfer

This book surveys various approaches to the study of economic sanctions in both the economics and international relations literatures.

Sanctions may be imposed not to bring about maximum economic damage to the target, but for expressive or demonstrative purposes. Moreover, the political effects of sanctions on the target nation are sometimes perverse, generating increased levels of political resistance to the sanctioners' demands.

The economic impacts of trade sanctions on the target country are reflected in their terms-of-trade effects, which are larger in the case of multilateral sanctions than unilateral. Investment sanctions initially raise the rate of return to capital in the target country, but eventually the decrease in the inflow of new capital from abroad constrains the target's growth.

SUMMARY

The diploma thesis "Economic Sanctions as a Tool of Protectionism in the System of International Financial Relations", written by K.I. Litvinchuk, consists of two chapters and a conclusion. The topic was chosen based on its relevance and importance today.

The first chapter covers theoretical aspects of international economic sanctions, introducing the concept of sanctions as a tool of political influence for aggressors and ensuring stability, the essence of sanctions, their objectives, types, and role in the global economy. It also discusses the effectiveness and consequences of sanctions for different countries.

The second part of the diploma thesis analyzes the impact of international financial sanctions on the global order, including tables presenting countries currently under sanctions. A separate section describes the impact of international sanctions on Russia as an aggressor country, which, by initiating war in Ukraine, has shaken the world and affected financial and economic relations and ties in most countries worldwide. A comparative analysis of the impact of sanctions on the economies of two countries that are currently most sanctioned, Iran and Russia, is also conducted.

Keywords: sanctions, international economics, financial relations, geopolitics, state, financial market.

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА**

Факультет міжнародної економіки і менеджменту

Кафедра міжнародних фінансів

Освітньо-професійна програма «Міжнародні фінансові відносини»

Галузь знань: 29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність 292 «Міжнародні економічні відносини»

ПОГОДЖЕНО Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми Т.О.Фролова (підпис) 2024 р.	ЗАТВЕРДЖУЮ Завідувач кафедри О.М.Мозговий (підпис) 2024 р.
--	---

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ

здобувачу вищої освіти Літвінчук Катерині Ігорівні
(прізвище, ім'я, по батькові)

очної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему «Економічні санкції як інструмент протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин»

Тему затверджено наказом ректора Університету від "_09_" __01__ 2024 р. № 47-ст

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах:

Нормативно-законодавчої бази України, Міністерства фінансів України, Кабінету Міністрів України, Державної служби статистики України, національного банку України, національних та міжнародних аналітичних агенств, посібників та підручників, наукових публікацій та статей у сфері санкцій та міжнародних відносин, інформаційних ресурсів мережі Інтернет.

План кваліфікаційної бакалаврської роботи

Розділ 1	Теоретичні аспекти міжнародних економічних санкцій
(назва розділу)	
Розділ 2	Аналіз впливу міжнародних фінансових санкцій на світовий порядок
(назва розділу)	
Об'єкт дослідження:	Об'єктом дослідження є економічні санкції як засіб впливу на зовнішньоекономічну діяльність країн та їх міжнародні фінансові відносини.
Предмет дослідження:	Предметом дослідження є механізми застосування економічних санкцій у контексті протекціонізму та їх вплив на міжнародні фінансові відносини.
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – аналіз ефективності використання економічних санкцій як інструменту протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин.

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	
Дати теоретичні аспекти міжнародних економічних санкцій, окреслити поняття та сутність санкцій, як інструментів стримування країн-агресорів, визначити цілі застосування санкцій, їх види та ефективність.	

У розділі 2	
Проаналізувати вплив міжнародних фінансових санкцій на світовий порядок. Провести порівняльну характеристику впливу санкцій на економіку країн на прикладі найбільш підсанкційних країн на сьогодні - Ірану та Росії.	

Завдання підготував
науковий керівник

(підпис)

Лаврінченко О.В.

(ініціали, прізвище)

« 15 » січня 2024 р.

Завдання одержав
здобувач

(підпис)

Літвінчук К.І.

(ініціали, прізвище)

« 15 » січня 2024 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 65 сторінок, 29 таблиць, 2 рисунки, список використаних джерел з 51 найменувань.

«Економічні санкції як інструмент протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин»

Об'єктом дослідження є економічні санкції як засіб впливу на зовнішньоекономічну діяльність країн та їх міжнародні фінансові відносини.

Предметом дослідження є механізми застосування економічних санкцій у контексті протекціонізму та їх вплив на міжнародні фінансові відносини.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – аналіз ефективності використання економічних санкцій як інструменту протекціонізму в системі міжнародних фінансових відносин.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

- провести аналіз поняття та сутності міжнародних економічних санкцій з урахуванням їхнього історичного розвитку та сучасних тенденцій;
- дослідити ефективність міжнародних економічних санкцій з урахуванням різноманітності форм застосування та контекстуальних особливостей конкретних ситуацій;
- проаналізувати вплив міжнародних фінансових санкцій на світовий порядок з урахуванням їхньої ролі у міжнародних відносинах та взаємозв'язку з геополітичними та економічними чинниками;
- вивчити роль фінансових санкцій у сучасних міжнародних відносинах, зокрема їхній вплив на фінансові ринки, міжнародну торгівлю та фінансову стабільність;
- порівняти вплив міжнародних фінансових санкцій на економіки країн світу з метою визначення варіативності реакції різних держав на економіки країн світу з метою визначення варіативності реакції різних держав на санкційний тиск та визначення найбільш ефективних стратегій управління таким тиском.

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів полягає у розширенні теоретичного розуміння ролі економічних санкцій у міжнародних фінансових відносинах та протекціоністських стратегіях країн, розробці рекомендацій щодо оптимального використання економічних санкцій для захисту власних економічних інтересів країни.

Та у можливості покращення стратегій зовнішньої політики та торгівлі країни на основі отриманих результатів дослідження.

Інформаційною базою дослідження є академічні статті, законодавство щодо економічних санкцій, звіти міжнародних організацій та веб-ресурси, що спеціалізуються на аналізі міжнародних фінансів та політики.

Структура роботи складається зі вступу, двох розділів, висновків списку використаних джерел, додатків.

Ключові слова: санкції, міжнародна економіка, фінансові відносини, геополітика, держава, фінансовий ринок.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2024.

Рік захисту роботи 2024.